Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ.
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ... 21-hэд гарана | № 271 (16794) | 1984 оной ноябриин 25, воскресени | Сэн 3 мүнгэн.

АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ ХӨӨРЭНЭ

МАНАЙШЬЕ СЭДЬХЭЛ ДҮҮРЭН БАЙХА

...рятшвейбыт» нэгэдэлэй дэргэдэ ...hа оёдог, шэнэлэн hэльбэдэг, гу...дые оёдог, заhадаг ательенүүд бо...шехүүдэй хэды олоншье hаань, за...дай тоо үсөөрдэггүй, жэл ерэхэ нэмэжэл байдаг. Теэд энэнь нэгэ ...раа бидэндэ, ательенүүдэй хүдэл...лэгшэдтэ, hайн юм ааб даа — түсэбэй дүүргэлтэ урагшатайгаар ябаха ха...

...бэшье нүгөө талаараа энэ ушарнай ...тэйхэн юм. Юуб гэхэдэ, арhан гу... болон арhан малгайнуудые оёдог ...ьенүүдтэ үбэлэй hарануудта захил... олоор ородог. Заримдаа захилшад хэмhээ үлүү ехэ олоор ябадаг юм. Захилнуудай олон болоходо, мастернуудаймнай тоо дээшэлдэггүй ха юм. Ушар тиимэhээ захил абалгаяа саг зуураар хааха баатай болодогбди.

Манай ажалладаг «Соболь» гэжэ 12-дохи ателье город соо арhан малгайнуудые оёдог 5—6 ательегэй нэгэн юм. Октябрьска районда оршодог «Березка», «Элегант», городой түбэй «Олон» болон шэлэй заводой, мяха-консервын комбинат шадархи ательенүүдтэ арhан малгайнуудые оёхо 2—2 мастер табигданхай. Харин манай «Соболь» ательедэ хорёод хүн ажалладаг. Тэдэнэймнай 18-ниинь малгайнуудые оёдог мастернууд юм. Ательегэймнай хүдэлмэрилэгшэдэй олонхинь удаан сагай туршада оёдолшоноор ажаллажа ябаhан, энэ талаар баян дүршэлтэй болоhон хүнүүд юм. Бидэнэй дунда аяар 40 жэлэй туршада энэл ательедээ ажаллажа байhан хүн бии юм гэжэ омогорхол ехэтэйгээр мэдүүлхэ байнаб. Энэ хадаа манай «Бурятшвейбыт» нэгэдэлэй дүршэлтэй оёдолшон, ажалай ветеран, залуушуулые hурган хүмүүжүүлэгшэ В. С. Трифонова болоно. Вера Сергеевна нёдондо наhанайнгаа амаралтада гарабашье, бидэнтэеэ үшөө ажаллаhаар, абаhан уялга, даабаринаа холо үлүүлэн дүүргэдэг юм. Тэрэ мүнөө 1985 оной март hарын түсэбөөр ажаллана. Арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ дүрбэн жэлэй түсэбые Вера Сергеевна Трифонова 3 жэл 7 hара соо бэелүүлhэн юм.

1985 оной, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай илалтын 40 жэлэй ойн баярта жэлэй түсэбөөр ажаллажа байгшадай тоодо залуу оёдолшод Мэдэгма Майдариева, Лариса Магдажиева гэгшэд оролсоно. Тэдэнэр дүрбэн жэлэйнгээ түсэбые 3 жэл хахад соо бэелүүлээд, мүнөө ерэхэ жэлэй февраль, май hарануудай даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ байнхай.

Тиихэдэ бидэнэй ерээдүйн халаан болохо залуушуул манай ательедэ олон. Мастернуудаймнай табаниинь комсомолой гэшүүд юм. Комсомол басагад Светлана Осколкова Елена Головина хоёрой ажалые онсолон тэмдэглэхээр. Юуб гэхэдэ, эдэ хоёрнай гансашье үйлэдбэриин түсэб болон абаhан уялгануудаа дүүргээд hуудаг бэшэ, мүн нийтын хэрэгтэ, ательегэйнгээ хамтын ажабайдалда элэбхитэйгээр хабаададаг хүнүүд юм. Мүн уран hайханай харалгадашье хабаадалсадаг. Нэгэдэлэй уран hайханай харалгада манай ательеhээ 12 хүн ябадаг.

Ажалда оролго, гаралга тухай хэлэхэ болоо hаа, манай ательедэ тиимэ үзэгдэл тон үсөөн дайралдадаг. Ехэнхи ушарта ажаллахаяа ерэhэн залуу басагалнай эндэ түбхинэн үлэдэг байна.

Урда жэлнүүдтэ бидэнэр жэл, квартал, hара бүхэндэ түсэбөө дүүргэдэг hэмди. Энэ жэлдэ абаhан уялгануудhаа бага зэргэ доохонуур ябанабди. Гэбэшье шэнэ жэлэй гаратар саг үшөө бии, тиимэhээ түсэбөө дүүргэжэ шадахабди гэжэ hананаб. Гэхэтэй хамта мүнөө захилнуудай эгээл олоор орожо байhан хаhа гээшэ. Бидэнэр мүнөө үдэртөө 35—40 захил абанабди. Мүн тэлы шэнээн захил үдэр соогоо бүтээжэ үрдинэбди. Харин зарим үдэрнүүдтэ — пятница, субботодо 50—60 хүрэтэр захил абажа, бараниинь бүтээхые оролдонобди.

Манда гансашье городой хүн зон хандана бэшэ, республикымнай бүхы шахуу районуудhаа захилшад ерэдэг. Дүтэ оршодог Загарай, Мухар-Шэбэр болон бусад районуудhаа ерэhэн хүнүүдэй тоо олон юм ааб даа. Холын районуудhаа — Хурамхаан, Яруна, Захааминhаа ерэhэн хүнүүдэй захилнуудые түргэн болзор соо бүтээжэ үгэхые оролдодог гээшэбди.

Үбэлэй сагай эхилхэлээр лэ бидэндэ захилшад субажа эхилдэг. Энэ шалтагаанhаа боложо, мүнөө даб дээрээ эхэнэрнүүдэй малгайнуудые оёхо, заhабарилха захил абанагүйбди. Харин февраль hараhаа эхилээд, захилшадаймнай тоо хараа байса үсөөрдэг. Май—июнь hарануудта мастернууднай ажалгүй шахуу болошодог. Иимэ байдалай дабтагдахагүйн тула бидэнэр саг үргэлжэ соносхолнуудые гаргадаг, захилшадтаашье ойлгуулан хэлэдэг байнабди. Гэбэшье энэ ушарнай жэлhээ жэлдэ дабтагдаhаар лэ байдаг.

Тиихэдэ бидэнэй гол дутагдал юун бэ гэхэдэ, малгайнуудые утлаад, татажа оёхо модон хэбүүд дуталдана. Жэл бүри шахуу hэлгэгдэжэ байдаг шэнэ моодын ёhоор малгайнуудые оёулха дуратайшуул олон байдаг. Зүгөөр иимэ хэбүүдэй үгы, мүн байхадаашье хуушарhан дээрэhээнь бидэнэр иимэ захилнуудые абаха аргагүй болонобди.

Хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгые саашадань улам бүри hайжаруулхын түлөө гансашье манай ательегэй бэшэ, нэгэдэлэй бүхы хүдэлмэрилэгшэд оролдоно гээшэ. Ушар тиимэhээ манай ательедэ ерэжэ, арhан малгайнуудые оёулыт гэжэ захилшадаа урихынгаа урда тээ, манай ательедэ саг соогоо, хүйтэнэй боложо, захилнуудай олон болохоhоо урда ерэдэг байгыт гэжэ hануулха дуран хүрэнэ. Юуб гэхэдэ, түсэбэй дүүргэлтэ, захилнуудые бэелүүлгэ гансашье манhаа бэшэ, харин гол түлэб захилшад, таанадhаа дулдыдана ха юм. Бэе бэеэ зүбөөр ойлголсон, хүсэ шадалаа нэгэдхэн ажаллаа hаамнай, гансашье танай бэшэ, мүн манайшье сэдьхэл дүүрэн байха hэн.

М. ФИЛАТОВА,
«Соболь» ательее даагша.

ЖЭЛЭЙ ТҮГЭСХЭЛДЭ ЖЭГДЭ ЭРШЭТЭЙГЭЭР АЖАЛЛАХА

...АРААЛАГДАhАН ...ОЛЗОРhОО УРИД

...ршодой ажалай дүн...онхи ушарта сагай ...аа бага бэшээр дул...ынь мэдээжэ. Жэ...абар хожом болотор байгаад, зундаа на...олмэг үдэрнүүдэй ...hаань, хээрэ тариг...овощой ургасые хэ... hайса уhалха, утэг... элбэг ехэ ургаса ...

...эшье огородой эдеэ ...лбэгээр ургуулжа ... хэрэг гансал байгаа...агай уларилай үршөөл ... болодог гээ hаа, ...аб даа. Тэндэ хүдэлжэ хүнүүдэй үнэн зүр... оролдолгоhоо, эсэшэ ...үй ажалhаа, мэргэ...дабарhаа баhал ехэ ...улдыдадаг гээшэ.

... звено энэ жэлдэ абаhан газарайнгаа бүриhөө дунда зэр...357 центнер капуста, ...участогhаань гектарай ...центнер хүрэтэр урга... юм. «Талаантнай ... сагай уларил hайн ... иимэ ехэ овощ абаа ...,— гэhэншүүгээр за... хэлэдэг. Тэдэниие ...эгүйб.

... булта шадалаараа ...ло, хабарай харсуу ... зунай халуун на... поли дээрээл үглөөн...шэ болотор хүдэлөө...олдообди. Тэрэмнайл харюулаа гэжэ хэлэ...аб. Манайда 13 хүн ... Бүхыдөө 20 гек... капуста, морковь, ур...бди.

...р эртэ парнигуудтаа ... тарижа, тэрэнээ ан... нарийнаар харууhа...туулаад, июниин тэн ... ургасаяа хээрэ поли ...hуулгаабди. Рассадые ... болзорто hуулгаха ... ехэ удха шанартай.

...одой эдеэнэй hайн ... абахын тула газарые ... зундаа зүбөөр уhал...э баhал тон шухала.

Тиимэhээ звеногой тракторист Ф. А. Русин уhалууриин оньhон түхеэрэлгые жэншэдгүй хүдэлгэжэ, үндэр ургаса абаха хэрэгтэ ехэхэн хубита оруулаа гээшэ. Мүн тэрээнтэй хамта механизаторнууд К. К. Макаров, М. Н. Калашников гэгшэд бүлүүр станци болон ДДН-70 түхэлэй түхеэрэлгые үдэр hүнигүй шахуу хүдэлгөө.

Энэ жэлдэ газар дээрэмнай буртаг ногоон айхабтараар гараа юм. Звеногой үнинэй огородшод У. Н. Покацкая, Е. А. Асташова, М. С. Русина, П. Н. Покацкая, Н. С. Бурдуковская, П. Ф. Петрова, Е. М. Калашникова, М. О. Устинова болон бусад бараг hайн ургаса абахын түлөө ехэхэн оролдолго гаргаа гэжэ онсолон тэмдэглэхэ шухала.

Нигэжэ хүдэлhэнэй ашаар арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбэй ёhоор бүхыдэнь 12 мянган центнер овощ гүрэндэ худалдаха даабаритай hаа, тэрэнээ 13,7 мянган центнертэ хүргөөбди. Ондоогоор хэлэбэл, табан жэлэйнгээ түсэбые нэгэ жэлээр урид дүүргэбэбди.

Үнэн дээрээ энээнhээ үшөөшье ехэ капуста, морковь худалдаха аргатай байгаабди. Теэд Улаан-Үдын плодоовощторгын организацинууд овощ хадагалха байрагүй, hайн амhарта үгыбди гээд, зарим продуктыемнай абаагүй. Тиимэhээ 1700 центнер овощой гутаха, муудахаяа hанахадань малда эдюулхэ баатай болообди.

Айхабтар ехэ оролдолго, хүсэ гаргажа, горитой гаргаша хэжэ ургуулhан овощто саашадаа иимээр хандажа байха болоо hаамнай, яашье таарахагүй бшуу.

М. ФОМИНА.
Улаан-Үдын районой «Восход» колхозой огородшодой звеное даагша.

...ШЭБХЭ ГАРГАНА

...ын районой Хүрбын ... луговодууд эдэ үдэр... ерэхэ жэлэй ургасын hуури табиха асуу...нсо анхарал хандуул...хын суута луговод Закировай даадаг зве... ургаса хуряажа ...энэйнгөө hүүлээр ну...алангаа нэгэ дахин ... үрдеэ hэн. Мүнөө ... Бэлшэр гэжэ газар...агай үтэгжүүлгэ гар...илэнхэй. Энэ хүдэл... механизаторнууд М. Торноев, Р. Закиров болон бусад эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Эдэнэр декабрь hарада шэбхэ зөөхэ даабаряа дүүргэхээр хараална.

Звеное даагша өөрөө тошо халяаха хүдэлмэреэ үргэнөөр ябуулжа байнхай. Элэ бүгэдын ашаар нүхэр Н. Закиров ерэхэ ургасын бата найдамтай үндэhэ hуури табихань гээшэ.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА,
хүдөө бэшэгшэ.

hаянай улам жабартай хүйтэн, саhа оордоhотой болоод, мүнөө манай эндэхи фермэнүүдэй малшад ажалайнгаа харюусалгые, эршэ хүсэеэ улам шангадхан хүдэлжэ байна.

Энэшье ойлгосотой. Үбэлжэлгын эгээл түлэг ябажа байhан энэ үедэ үдэр бүхэндэ габшагайгаар ажаллаал hаа, адууhа малhаа ашаг шэмэ ехэ абтаха, мяха, hү үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха жэлэй түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ ха юм.

Энэ талаар жэшээ болгон, «Зырянский» совхозой мал шахалгын бригадын гэшүүдэй ажалые онсолон тэмдэглэхээр. Зырянска тосхонhоо холо бэшэ түхеэрэгдэhэн байрада 230 үхэр шахагдан таргалуулагдажа байнхай. Тэдэниие дүршэлтэй бэрхэ малшад П. А. Колмаков, В. Н. Неродов гэгшэд харууhалдаг.

ҮДЭР БҮРИ ОРОЛДОХОДОО

Шахамалнуудтаа тусхай рационоор хэршэмэл үбhэ, hолоомо, витаминтай ногооной гурил, үйрүүлhэн талха, дабhа гэхэ мэтые холёод эдюулнэ. Булеэдхэгдэhэн уhа уулгана. Нэгэ тогтомол болзор соо малаа зүбөөр эдеэлүүлhэнэй, hайнаар харууhалhанай ашаар октябрь, ноябрь hарануудта үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдэ 865—891 граммаар нэмээгээ. Түсэбынь 700 грамм байгаа.

— Эдэ шахамалнуудые тус бүридэнь 410—420 килограммhаа бага бэшэ шэгнүүртэй болгожо, декабриин тэн багаар мяханай комбинадта ябуулха ёhотой зомди, — гэжэ ахалагша малшан Павел Антонович Колмаков хөөрэнэ.

Совхозой бусад отделенинүүдтэшье эрхим үрэ дүнгүүдые туйлажа, мүрысөөндэ түрүүлжэ байhан малшад бии. Нестеровскэ фермын дэргэдэ эмэ гунжад, хашарагуудые харууhалдаг малшан Л. Л. Вовка гэгшэ октябрьда—ноябрьда үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдэ 920 граммаар нэмээгээ. Мүн эндэхи үнинэй тугалшан В. А. Лукьянова нарай тугалнуудые харууhалхадаа, тэдэнэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 983 граммаар нэмээhэн байна. Эдэ малшад КПСС-эй райкомой болон райгүйсэдкомой хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэнхэй.

hаалишадай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ Л. В. Корнакова баhал урда мэтэ эрхимлэжэ ябаhаар. Жэшээнь, үнгэрhэн октябрь hарада тэрэ үнеэн бүриhөө 274 килограмм hү haaгаа. Ноябрьдашье тэрээнhээ бага бэшэ hү абажа байна. Байгша ондо Людмила Викторовна үнеэн бүриhөө 3000 килограмм hү hааха гүйсэд аргатай.

Тэрэшэлэн бэрхэ hаалишад Т. Н. Элоян, Т. Н. Колмакова, В. А. Хомутовская, Т. Л. Патрахина, Л. Г. Шульгина гэгшэд hү hааха түсэбгэ даабаринуудаа hара бүри үлүүлэн дүүргэнэ. Тусхайлбал, ноябрь hарын барагдаагүй байбашье, эдэнэр түсэбүүдээ болзорhоонь урид дүүргэнхэй.

П. ХАЛТАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Прибайкалиин район.

ҮНДЭhЭ hУУРИ ТАБИГДАНА

Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхозой таряашад эдэ үдэрнүүдтэ ерэхэ ургасын үндэhэ hуури табиха хэрэгтэ hанал бодолоо хандуулна. Эдэнэр ороohо таряанай, тэжээлэй ургамалнуудай үрэhэ хүрэнгэ хүсэд хүрэхөөр хээгаад, сэбэрлэжэ, хатаажа дүүргэбэ.

Ороohоной тоог дээрэ бүхыдөө 15,5 мянган центнер үрэhэн хадагалагдаhан байна. Илангаяа шэниисын, обёосой, ешмээнэй hайн сортын хүрэнгэ элбэгээр нөөсэлэгдөө. Тус ажахынхид hүүлэй үедэ «бурятская-79» сортын шэниисын үрэhэ үргэнөөр хэрэглэдэг болонхой. Мүнөө хадагалаанда байhан энэ сортын шэниисын үрэhэн бултадаа нэгэдэхи, хоёрдохи классай тарилгын шанарта хүргэгдэнхэй.

Тэрэнэй хажуугаар колхоз дотор сэбэр паар, намарай паар агротехническэ эрилтын ёhоор хүсэд хүрэхөөр хахалагдаа.

Манай корр.

АРГА БОЛОМЖО БИИ

Мүнөө үедэ малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын, мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэ болон бэлэдхэлгые жааханшье доошонь оруулхагүйн тула бүхы арга боломжонуудые хэрэглэхэ гээшэ тон шухала гээд КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленум дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэhэн үгэ дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Харюусалгата энэ хаhые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө манай районой малшад бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллана. Бооцын совхозой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд 1984—1985 онуудай үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүриhөө 1150 килограмм hү hааха, шахан таргалуулжа байhан үхэрнүүдэй толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ 700 граммаар нэмээхэ гэhэн дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые абажа, энэ халуун хаhада нийтынгээ малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар дэлгэрhэн мүрысөөндэ хам оролсохыень районойнгоо малшан бүхэниие уряалба. Бооцынхидай уряал хаа хаанагүй дэмжэгдэнэ. Байгша оной түсэбтэ даабаринуудые болзорhоонь холо урид дүүргэhэн «Заречный» совхозой Енхорой, «Октябрьский» совхозой «Центральная», XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой Лапшиногой, Оёорой совхозой Зүүн Торинин болон бусад hүнэй фермын коллективүүд дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые баталан абаhан байна.

Байгша ондо районоймнай ажахынуудта 38910 тонно үбhэн, 26143 тонно сенаж, 81159 тонно силос, 5673 тонно ногооной витаминтай гурил бэлэдхэгдээ юм. Мүн hолоомоншье нёдондо жэлэйхиhээ дутуугүй абтагдаа гээшэ. Эдэ бүхы тэжээлээ гамтайгаар, hайнаар буйлуулжа малдаа үгэхэ ёhотойбди. Хамта дээрээ 44 тэжээлэй цех, кухни хүдэлгэгдэхэ зэргэтэй юм. Мүнөө дүшэниинь тэжээл буйлуулна, шанаржуулна. Оёорой, Бооцын совхозуудай, «Мир» колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд тэжээл буйлуулха цехүүдэй хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулhан байна. Жэшээнь, Оёорой совхоздо тэжээл буйлуулха зургаан цех, кухни хүдэлгэгдэнэ. Эндэ hүнэй фермэнүүдhээ, мал шахан таргалуулдаг гүүртэнүүдhээ гадна хониной отарануудта шанаржуулагдаhан тэжээл үдэр бүри зөөгдэдэг юм. Бооцын совхоздо шэнгэн тэжээл бэлэдхэхэ бүхы түхеэрэлгэнүүдые саг болзортонь хүдэлгэжэ, hаамхай үнеэдтэ үдэрэй 10 тонно, hубай, шахан таргалуулагдажа байhан малда—9 тонно, хонидто—16 тонно hайн шанартай тэжээл үгтэнэ. Эдэ ажахынуудта тэжээл бэлэдхэдэг цехүүдэй, кухнинуудай хүдэлмэрилэгшэдые моральна болон материальна талаар урмашуулхын тула тусхай гуримууд баталагданхай.

Эхилээд байhан үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ хэрэгые даалгагдаhан ажалдаа оролдосо ехэтэйгээр хандадаг малшад лэ шиидхэхэ гэжэ хэндэшье мэдээжэ. Борьёогой, Алцагай совхозуудта мал ажал дээрэ хүдэлхоор дүршэлтэй зон шэлэгдэн табигдаа юм. Эмэ хашарагуудые, гунжадые шахан таргалуулха ажахы хоорондын Борьёогой комплексдо хүдэлхэ хүн зониинь хүсэд болонхой. Эндэ «Октябрьский», Оёорой, Борьёогой совхозуудhаа, Ленинэй, XX партсъездын нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозуудhаа асарагдаhан 1050 толгой эмэ залуу мал түлжүүлэгдэнэ. Тиигэжэ районоймнай олонхи ажахынууд үбэлжэлгэдөө муу бэшээр бэлдээ юм.

Гэбэшье, зарим фермэнүүд, гүүртэнүүдтэ үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Октябриин 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ колхозой Борьёогой фермэдэ тэжээлэй цех hайнаар хүдэлгэгдэнэгүй. Районой Госкомсельхозтехникэ нэгэдэлэйхидэй С-12, С-7 түхэлэй тэжээл буйлуулха түхеэрэлгэ саг болзортонь хабсаргажа шадаагүйhөө уламжалан, «Октябрьский» совхозой «Центральная» фермэдэ тэжээл hайнаар буйлуулха арга боломжо хангагдаагүй байhаар.

Ажалай эмхидхэлэй hуладаhанhаа боложо, Ленинэй, Доржи Банзаровай, Октябриин 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозуудта, Торинин, Зэдын совхозуудай hүнэй фермэнүүдэй коллективүүд hү haалияа hүүлэй үедэ доошолуулhан байха юм. Тиигэжэ сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха талаар түсэбтэ даабаринуудые дүүргэлтэдэ, ехэ hаад ушаруулагданхай. Гээгдэлдэ ороhон коллективүүдэй ажал хэрэгүүдые шүүмжэлхы ёhоор хаража, дары хэмжээнүүдые абахаар болоо. Үнгэрhэн жэлэй үбэлжэлгын үедэ «Коммунизм», «Мир» колхозууд, Торинин, «Октябрьский», Зэдын совхозуудта мал гарзада олоор ороо hэн. Энэ үбэлжэлгын үедэ нёдондо жэлэйнгээ алдуунуудые дабтахагүй гэжэ оролдохобди.

Хүн бүхэнэй даалгагдаhан хүдэлмэридөө үнэн зүрхэнhөө хандажа, бэе бэедээ, мүн өөртөөшье эрилтэ ехэтэйгээр ажаллабал, малай үбэлжэлгын халуун хаhые амжалтатайгаар үнгэргэжэ шадаха бүхы арга боломжонууд манда бии.

В. ЦЫБИКОВ,
Зэдын районой хүдөө ажахын управлениин ахамад зоотехник.

МОНГОЛ АРАДАЙ hАЙНДЭР

Монгол арадай түүхын алдарта hайндэрые — Монголой Арадай-революционно партиин III съездын болоhоор 60 жэлэй ойе, МНР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойе совет хүнүүд үргэнөөр тэмдэглэжэ байна. Энэ hайндэртэ зорюулагдаhан Москвагай ажалшадай түлөөлэгшэдэй баярай суглаан ноябриин 23-да болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Г. В. Романов, КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. В. Русаков болон бусад тусхай тушаалтад президиумдэ hуугаа.

Совет-монгол хани барисаан үе сагаар шалгагданхай юм гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. КПСС-эй болон МНРП-гэй, Советскэ Союзай болон Монголой хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалганууд хоёр оронойажабайдалда шухала удха шанартай байна. Тэдэнь аха дүү совет-монгол харилсаае саашадань хүгжөөхын тула горитой ехэ үүргэ нүлөө үзүүлнэ.

Эб найрамдалай ба хани барисаанай Монголой эмхинүүдэй федерациин ба Монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй (ОМСД) делегациие толгойлогшо — МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНРП-гэй ЦК-гай секретарь, ОМСД-гэй Центральна правлениин Президиумэй түрүүлэгшэ Д. Гомбожав МНРП-гэй XVIII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар монгол арадай туйлаhан амжалтанууд тухай хөөрэхэдөө, Советскэ Союзай аха дүүгэй туhаламжа дэмжэлгын ашаар лэ эдэ туйлалтадаха аргатай болоо гэжэ тэмдэглэбэ.

СОЦИАЛИЗМЫН ЗАМААР

В. И. Ленинэй нэрэ Монголой Арадай Республикые байгуулгын түүхэтэй таhаршагүй холбоотой юм. 60 гаран жэлэй урда тээ Агууехэ Октябриин вождь Монголой делегацитай Кремль соо хөөрэлдэхэдөө, Россин хүдэлмэришэд болон таряашадтай холбоо тогтоожо, Монгол орон гүрэнэй ба ажахын бэеэ дааhан байдалай түлөө тэмсэлдэ илалта туйлаха юм гээд бататаар этигэн найдажа байhанаа мэдүүлээ hэн. Эдэ сэсэн мэргэн үгэнүүдынь мүнөө бэелүүлэгдэнхэй.

МНР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдажа, ноябриин 23-да В. И. Ленинэй Түбэй музей соо нээгдэhэн «В. И. Ленин ба арадай Монгол» гэhэн выставкэ аха дүү ёhоной хани барисаан, нягта харилсаа холбоон, социализмын ба эб найрамдалай түлөө хамтын тэмсэл тухай хөөрэнэ.

Монгол хэлэн дээрэ хэблэгдэhэн В. И. Ленинэй зохёолнууд, документнүүд болон фото-зурагууд, картинанууд, аха дүү ороной коммунистнуудай ба ажалшадай совет арадта, КПСС-тэ эльгээhэн бэлэгүүд эндэ табигданхай. Түүхэтэ богони болзор соо эртэ урдын газар дээрэ айхабтар ехэ хубилалтануудай болоhые эдэ бүгэдэ тодо хурсаар харуулна. Ленинэй хэтэдээ мүнхэ суртал hургаалнуудаар, СССР-эй үнэн зүрхэнэй туhаламжаар зоригжоhон монгол арад социалис общество байгуулаад, шэнэ туйлалтануудай замаар бата найдамтайгаар дабшажа ябана.

В. И. Ленинэй Түбэй музейн, Улаан-Баатар хотодохи В. И. Ленинэй музейн, Совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй эмхидхэhэн выставкые нээлгэ дээрэ Москвагай олониитын түлөөлэгшэд, МНР-hээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Ц. Гурбадам хабаадалсаhан байна.

АПН-эй ТУГТА ОРДЕН ЗҮҮЛГЭГДЭБЭ

Совет ниитын эмхинүүдэй мэдээсэлэй ба публицис орган болохо Шэнэ hониной хэблэлэй агентствын ажал ябуулга арадуудай хоорондо үгэеэ ойлголсолгые, этигэл найдалые, хани барисаае хүгжөөн бэхижүүлхэ гэhэн hайн hайхан үг зорилгодо зорюулагданхай байна. КПСС-эй Совет гүрэнэй дотоодын болон гадаадын политикые нэбтэрүүлгэдэ, совет арадай туйлалтанууд тухай дэлхэйн олониитэдэ мэдээсэлгэдэ габьяатай байhанайнгаа түлөө тэрэ Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа.

АПН-эй коллективтэ Эхэ ороной шагнал барюулалгада зорюулагдаhан баярай суглаан ноябриин 23-да болобо.

Нүхэр К. У. Черненко түрүүтэй КПСС-эй ЦК-гай Политбюроhоо бүридэhэн хүндэтэ президиум ехэ дэбжэлтэтэйгээр hунгагдаа.

Партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Совет правительствын үмэнэhөө КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. В. Зимянин үндэр дээдэ шагналаарнь Шэнэ hониной хэблэлэй агентствын хүдэлмэрилэгшэдые халуунаар амаршалаад, суглаарагшадай удаан үргэлжэлhэн альга ташалга доро агентствын тугта орден зүүлгэбэ.

СССР-эй, США-гай ХООРОНДОХИ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ТУХАЙ АСУУДАЛ

Ядерна ба замбуулинай буу зэбсэгүүд тушаа үргэн олон асуудалнуудаар али алиндань таарамжатай хөөрэлдөөнүүдые хэхэ зорилготойгоор Советскэ Союз болон Америкын Холбоото Штадууд шэнэ хөөрэлдөөнүүдые хэхээр үгэеэ ойлголсобо. Иимэ хөөрэлдөөнүүд дээрэ ямар асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ, ямар зорилго бэелүүлхэ байhые хамтаараа бодожо үзэхын тула СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, США-гай гүрэнэй секретарь Дж. Шульц 1985 оной январиин 7—8-да Женевэдэ уулзаха байна.

ЭРХЭТЭН ЁhӨНОЙ ҮНДЭР УЯЛГА

«Арадай хинагшын эрхэтэн ёhоной үндэр уялга» гэhэн ном хэблэгдэн гараба. Байгша оной октябриин 1-дэ болоhон арадай хинагшадай бүхэсоюзна зүблөөн тухай мэдээсэл, нүхэр К. У. Черненкын хэлэhэн үгэ, зүблөөндэ хабаадагшадай хэлэhэн үгэнүүд болон бусад материалнууд тэрээндэ оруулагдаhан байна.

Политическэ литературын хэблэл энэ номые барлажа гаргаба.

(ТАСС).

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

БАРГАЖАНАЙ РАЙОНОЙ УЛАНАЙ ДУНДА hУРГУУЛИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Арадай гэгээрэлэй, залуу үетэниие hургаха, коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулhанайнь түлөө, байгуулагдаhаар 140 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, **Уланай дунда hургуулиие** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретариин түлөө Президиумэй гэшүүн П. ШОБОГОРОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1984 оной ноябриин 6.

ШАГНАЛ

Арадай гэгээрэлэй талаар габьяатай байhанайнь түлөө Баргажанай районой Уланай дунда hургуулиин багша Цыдыпжап Эрхитуевич **Ширеторовтэ Буряадай АССР-эй hургуулиин габьяата багша** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

* * *

Залуу үетэниие hургаха, коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ талаар туйлаhан амжалтануудайнь түлөө, Уланай дунда hургуулиин 140 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Баргажанай районой Уланай дунда hургуулиин багша Жамсаран Эрдынеевич **Доржиевые**, Баргажанай районой Уланай дунда hургуулиин багша Светлана Дугдановна **Галсановае** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.**

ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ — ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

ХЭШЭГТЭЙ ТАЛЫН ЭЗЭН

...Үнгэрэгшэ хабар hэн. Аргата нютагай хуудам сагаан тала дээгүүр hалхин, саhа бордоhон эшхэржэ, заахашье замхалгүй замбуурна. Хара үглөөнhөө эхилээд, харанхы hүни болотор иигэжэ байхадань, хүдөөгэй ажалшадта ямар байлтайб даа.

Эгээл энэ үедэ Дансаран Цыденжапович конторынгоо хойто хажуудань түхеэрэгдэhэн кабинедэйнгээ уужам hаруул сонхонуудай дэргэдэ табятай ута хүрин столой хажууда ехэл юумэ бодомжолон зогсоно. Үнгэтэ юртэмсэ дэлхэйн нюур шарайе энэ мүнөө хаража байхадаа, тэрэ сэдьхэл зүрхэеэ, ухаан бодолоо ехэл хүлгүүлнэ хэбэртэй. Уданшьегүй сонхоhоо холодожо, кабинет соогуураа урагша хойшоо алхалаад, өөрынгөө hууридаа hууhаар, хайшааб даа хонходожо эхилбэ.

— Сайн байна! Хүлисэгтэ, Баир Нимаевичнай ябаа гү?— гэжэ hураад: —Зай болоо даа. Хүн зомнай бултадаал ошобо хэбэртэй. Би өөрөө отара дээгүүр ябаад ерэхэб, — гээд трубкаяа табиhаар, бидэниие hаял обёорhон хэбэртэй, маанад тээшэ хараба.

—Совхозой парткомой секретарь Б. Н. Бальжировай гэртэнь хонходобоб. Тэрэ тон холынгоо отарада хүрэхэ зорилготой hэн. Хүйтэн хабар болохонь хадаа. Үсэгэлдэрэй hалхилжа, шуурганжа хүйтэршэбэ. Эгээл мүнөө эхэ хонидой хурьгалжа байhан үе аад, бэрхэтэйхэн саг тохёолдонхой. Үглөөнэй нютагайнгаа хүн зониие суглуулжа, хонишодто туhалхыень отаранууд дээгүүр ябуулбабди. Ажахын мэргэжэлтэд, совхозой дирекциин, парткомой, профкомой гэшүүд, конторын, МТМ-гэй хүдэлмэришэд бултандаа хүдөө гараба,—гэжэ Дансаран Цыденжапович зүрхэеэ хүдэлгэн хэлэнэ.

Зүб даа. Иимэ хэмжээнүүдые түргэн абаагүй hаань, ажахын гол hалбаринь хохидолдо орохонь ха юм. Энээниие совхозой директор hайн ойлгоно. Ушар иимэhээ адхаржа байhан хурьгадаа сохом алдахагүйн тула саг дары тодорхой хэмжээн абтахань бшуу.

—Хонишодто гансашье хүнүүдые туhалхыень эльгээгээ бэшэбди, мүн зарим отарануудта үбhэ тэжээл нэмэжэ абаашагдаба. Үсэгэлдэрэй, мүнөөдэрэй ажахынгаа бүхы малшад дээгүүр ябажа ерээб. Хаана, хэндэ юунэй хэрэгтэйень, дутуу дундыень мэдэжэ абаад, тэндэ мүнөө хэмжээн абтажа байна. Би үдэшын hаамай үедэ Аргатын hүнэй фермэ ошохомни. hүмнай хэр болоhко байгаа юм,— гээд, тэрэ столой саанаhаа түргэн бодожо хубсалhаар, газаашаа шамдуухан алхалан гарашаба.

...Дансаран Цыденжапович Дондупов 1930 ондо Аргата нютагта түрэhэн намтартай. Тэрэнэй hургуулиин наhа гүйсэхэдэнь, гэртэхиниинь нютагайнгаа эхин шатын hургуулида, hүүлдэнь Хурамхаанай дунда hургуулида абаашажа, hургаhан байха юм. Залуу хүбүүн долоодохи классаа дүүргэhээр, Аргата нютагтаа юрын колхознигоор хүдэлжэ эхилбэ. Эндэ ажаллажа ябахадаа, ехэ оролдосотой, hүбэлгэн hонороороо бэшэ үетэнhөө онсо илгардаг hэн гэжэ мүнөө сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь, нютагай аха захатан хөөрэдэг.

1949 ондо Дансаранда hүнэй фермын комсомол-залуушуулай коллективые хүтэлбэрилхыень колхозой правлени дурадхаа hэн. Тиин энэ дурадхалhаань тэрэ арсажа шадахагүй байшоо. Үнэн дээрээ түрүүн эндэ ерээд ажаллахадань, тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ hэн. Илангаяа залуушуулые хүтэлбэрилхэ, тэдэнэрэй ажалые залан ударидаха гэшэ бүришье орёо байшоо. Хэды тиимэ байдалай ушараашье hаань, фермые даагша үдэрhөө үдэртэ дүршэлтэй болоо, хүн зонтой хөөрэлдэжэ hураа. Тиигэжэ жэл тухай хүдэлжэ байтараа Дансаран Дондупов совет армиин уялгата албанда мордоо бэлэй. Гурбан жэлэй туршада албаяа амжалтатай хэжэ, 1953 оной орой намар нютагаа бусаhаар лэ, дахинаа hүнэй фермэдэ хүдэлхэеэ ороо hэн. Колхозой правлени хойто жэлынь тэрэниие hайн хүтэлбэрилэгшэ болохо байhыень ойлгоходоо, Улаан-Үдын хүдөө ажахын дунда шатын кадрнуудые бэлдэдэг hургуулида hурахыень эльгээбэ. Тэндэ хоер жэлэй туршада hураад, амжалтатай дүүргэхэдээ агроном мэргэжэлтэй болоо бэлэй. Тиигэжэ Дансаран Цыденжапович түрүүн зоотехнигээр, hүүлдэнь сельскэ Соведэй түрүүлэгшээр, парткомой секретаряар, түрүүлэгшын орлогшоор үнэн сэхээр, шадамар бэрхээр ажаллажа эхилээ.

1960 ондо колхозой совхоз болгогдоходо, тэрэ отделениие эрхилэгшээр хүдэлөө. 1963 ондо нүхэр Дондупые Улаан-Үдын совпартийна hургуули мэргэжэлээ дээшэлүүлхыень эльгээhыень, тэрэнээ 1965 оной апрель hара соо амжалтатай дүүргэжэ, КПСС-эй райкомой дурадхалаар Хурамхаанай совхозой директорээр томилогдоhон байна. Энэ сагhаа хойшо Дансаран Цыденжапович өөрынгөө бэе махабадые гамнангүйгөөр, даажа ябаhан ажахынгаа улам саашадаа hалбаран хүгжэхын түлөө оролдолго гарган хүдэлжэ эхилээ. «Шэнэ директор гүлмэрдэхэ, шадажа ядаха» гэхэ мэтээр маргаhан, тэрээндэ этигэжэ ядаhан хүнүүд эндэ олон байгаа. Юуб гэхэдэ, тэрэ үедэ тус ажахые хүтэлбэрилhэн хүнүүд удаан саг соо хүдэлжэ бирангүй болидог бэлэй. Тиихэдэ совхозой экономиконьшье доогуур, хүдөө ажахын продукци гүрэндэ худалдаха түсэбүүдшье дүүргэгдэдэггүй, ажахы дотор ажалай журамшье hула байhан.

Иимэ томо ажахыда директорээр хүдэлхэеэ ороhон хүндэ түрүүшын үедэ хүшэрхэн бэлэй. Совхозойнгоо бүхы hалбаринуудай адли тэгшээр саашадаа хүгжэжын тула юу хэхэ ёhотойб, ажалаа яажа эмхидхэхэ hаа, урагшаа түргөөр дабшахаб, хайшан гээд үри зээлиhээ түргэн саг соо гаража, экономикоёо hайжаруулхаб гэхэ мэтэ асуудалнууд тархидань эжэлүүдгүй хүрэжэ ерэхэ. Тэрэнээ бэелүүлхын, hанаhандаа хүрэхын тула урдахи бэрхэшээлнүүдhээ тунхарингүй ажаллаха гэжэ түрүүшын үдэрhөө өөртөө зорилго табяа hэн. Үдэр бүри бүтээхэ, хэхэ ажал хүдэлмэри ехэ, харин саашанхи хараа түсэбүүд, hалбаран хүгжэхэ hалаанууд бүришье харюусалгатай байгаа. Теэд нэн түрүүн юунhээ эхилхэб, хайшан гэжэ зохитой хүдэлхэб, хаанахаанаhаа хамсыгаа шуужа, хам орохоб?

Дансаран Цыденжапович түбхын түрүүн партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинуудтай хамта ажалаа ябуулжа эхилбэ. Тэдээнтэй нягта холбоо барисаатайгаар, тэдэнэртээ батаар түшэглэн хүдэлжэ захалаа hэн. Иигэжэ совхозой директор ажахыгаа хүгжөөн hалбаруулхын тула байhан техникээ hайнаар хэрэглэхэhээ эхилээд, малай байра хүрэтэр асуудалнуудаа комплексноор, бэе бэетэйнь нягта холбоотойгоор шиидхэхын хойноhоо оролдоо. Теэд эдэ бүгэдые түрүүшын үедэ бэелүүлхэ гэшэ ехэл бэрхэтэй байшоо. Хуушарhан, эбдэршэhэн техникэ, hалажа унахаяа байhан малай байра, хайша хэрэгээр ашаглагдаhан газар тараалан. Ажал, хүдэлмэри хэхэ зониинь гэхэдэ, ехэнхинь наhатай болоhон үбгэд, хүгшэд. Хэды иимэ байдалтай ушараашье hаа, Дансаран Цыденжапович унтаха нойроо мартажа, хонон үнжэн малшад дээгүүрээ ябажа, полевой стандаа байрлажа, ёhотойл дайшалхы ёhоор ажаллажа оролдон жэшээтэй. Эдэ орёо асуудалнуудаа амжалтатай бэелүүлхын түлөө ажахые хүтэлбэрилэгшэ hилээд хүсэ шадалаа гаргаа, бэлиг шадабарияа харуулаа.

—Ажахые гээгдэлhээ гаргаха гэшэ хэлэхэдэ бэлэн габ даа. Үнэн дээрээ тиимэшье бэлэн юумэн үгы hэн. Байра байдалнай ехэл задагай байгаа. Малшадаар, механизаторнуудаар хүдэлхэ хүнүүд дуталдаха. Мэргэжэлтэдээршье мүртэй хангагдаагүй байгаабди. Иимэ байдалые дабажа гарахын тула хүнүүдэй байха гэрнүүдые, байра, дал хорёонуудые, машина, тракторай дулаан гараж, мастерской, полевой стануудые, улаан булангуудые олоор бариабди, райомнай хүдөө ажахын техникэ, минеральна үтэгжүүлгэ, үрэhэ хүрэнгэ, талха тарая үгэжэ туhалаа. Бидэ нэн түрүүн эмэ малаа зүбөөр үсхэбэрилхые оролдообди, газар тараалангаа, нуга сабшалангаа агротехническэ заабариин ёhоор эрхилжэ эхилээбди. Эдэ бүгэдэ хэмжээнүүдые абажа шадаhанаймнай ашаар Хурамхаанай совхоз «хүл дээрээ» гаража эхилээ hэн,— гэжэ Дансаран Цыденжапович мүнөө намда хөөрэнэ.

Иигэжэ байдалайнь hайжархада, тэндэ залуушуулшье hууржаа, хүдэлмэришэ гарнууд дуталдахаяа болёо. Совхозой ажалшад директорэйнгээ шадабаритай хүтэлбэрилэгшэ байhандань этигэдэг болоо.

Нүхэр Д. Ц. Дондупов энэ совхоздоо 15 жэлэй туршада таhалгаряагүйгөөр хүтэлбэрилжэ, районойнгоо түрүү ажахынуудай тоодо оруулжа шадаа. Тэрэнээ саашадань үшөөшье хүтэлбэрилхэ байгаа, теэд КПСС-эй Хурамхаанай райкомой бюро Дансаран Цыденжаповичые Аргатын совхозой директорээр томилhон байха юм.

Эндэшье тэрээндэ хүнгэн байгаагүй. Энэ ажахы тэрэ үедэ ехэл гээгдэлдэ ороhон, тусхайлбал, 2 миллион түхэригэй үри зээлитэй байhан юм. Иимэ хүндэхэн байдалтай совхозые түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаха гэшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Тэрэнэй түлөө нүхэр Дондупов нилээд оролдолго гаргаа. 1980 онhоо мүнөө болотор нютагайнгаа совхозые ударидажа, бага бэшэ амжалтануудые туйлаhан байна. Тэрээнэи гүнзэгы ехэ ухаан, ажалай ехэ дүй дүршэл, шэлэhэн мэргэжэлдээ дуратайнь, урагшаа зориhон hанаа сэдьхэлынь, зүбөөр шиидхэдэг шанга эрилтэнь, зонтой шадамар бэрхээр хүдэлжэ шадаха аргань эдэ жэлнүүд соо бүришье элихэнээр тодорон харагдаа. Хүтэлбэрилжэ ябаhан ажахынь жэлhээ жэлдэ улам ехээр hалбарна, хүдэлмэрилэгшэдэйнь ажабайдал бүри ехээр hайжарна.

Совхозой хэрэгэй саашадаа урагшатай түргэнөөр ябахын тула Дансаран Цыденжапович гэр, малай байрануудые олоор барюулха, техникэ хүсэд хүрэхөөр абаха талаар нилээд оролдолго гаргаа. Энэ ушар өөрын үндэhэтэй. Юуб гэхэдэ, ажахы хүтэлбэрилэгшын зүгhөө ажалшадтаа анхарал оролдолго гаргагдана, илангаяа залуушуулые гэр байраар хангаха тодорхой хэмжээнүүд абтана. Жэшээлхэдэ, соёлой байшан, столово, арад зониие ажаhуудалай талаар хангаха комбинат, хоёр квартиратай гэрнүүд, котельнэ, гараж, склад, хүүгэдэй ясли-сад, бани баригданхай. Энэнь совхозой амжалтануудай эшэ үндэhэнүүдэй нэгэниинь болоно. Тус ажахыда барилгын ехээр бодожо байhандань hайшаалтай.

Нютагhаань залуу мэргэжэлтэд, малшад, механизаторнууд, луговодууд олоор ургажа гаранхай. Хүдэлмэрээ хаяад, нютагhаа гаража ошохо ушар үгы шахуу болонхой. Энэнь ехэл hайн.

Совхозой директор залуушуулые зүб харгыда гаргаха, үргэн ниитэдэ туhатай хүнүүд болгохо хэрэгтэ үдэр бүрин анхарал хандуулдаг, зулгы зохид үгөөрөө туhатай зүбшэл үгэдэг ёhотойл hурган хүмүүжүүлэгшэ юм. Үшөө тэрэнэй нэгэ hайн талань гэхэдэ, хүдэлмэришэдтөөшье, мэргэжэлтэдтээшье зөөлэн зохидоор хандадаг, үнэн зүрхэнhөө хөөрэлдэжэ, үгээ ойлгуулхые оролдодог, бадашаха, зандарха, хэрзэгы шэрүүн зан гаргаха гэшые мэдэдэггүй, гол түлэб онол арга хэрэглэдэг заншалтай. Тиимэ хадань нютагайхидынь тэрэниие хүндэлдэг, хүдэлмэришэд урматайгаар ажалладаг юм.

Дансаран Цыденжапович богонихон болзор соо энэ ажахые түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргажа шадаа. Хэрбээ 1960 ондо энэ тараалангай гектар бүриhөө 5—7 центнер сроohон абтадаг hаань, мүнөө 10—15 центнер тарая хуряана. Үнеэн бүхэнhөө тэрэ үедэ 1000 килограмм hүн hаагдадаггүй hаа, харин нёдондо— 1500 килограммда хүрөө, хонин бүхэнэй ноохые 0,9 килограммаар дээшэлүүлжэ шадаа. Ушар иимэhээ газар тараалангаа зүбөөр эрхилдэг болоhоной, адуу малайнгаа тоо толгойе олошоруулhанай, тэдэнэйнгээ ашаг шэмыень нэмээжэ шадаhанай, ажалдаа түрүү онол аргануудые хэрэглэhэнэй ашаар совхоз нёдондоной дүнгөөр үри зээлиhээ гүйсэд гараhан байха юм. Энэшье жэлдэ тус совхоз амжалтатай ажаллажа, түсэбтэ даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэхээр хараална.

Шэн габьяата ажалайнгаа түлөө, хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ габьяатай байhанайнгаа түлөө Дансаран Цыденжапович «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор, «Шэн габьяата ажалай түлөө», «В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ» болон бусад медальнуудаар шагнагдаhан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадаар hунгагдаhан байна.

1955 ондо КПСС-эй гэшүүн болоhон Дансаран Цыденжапович мүнөө болотор ниитын хэрэгэй түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлжэ ябана.

Тэрэнэй хэлэн, бүтээhэн хэрэгүүдынь, бэелүүлжэ байhан ажал ябуулгыень хараад үзэхэдэ, угаа ехэ. Д. Ц. Дондуповай шадамар хүтэлбэрилэгшэ, үнэн сэхэ хүмүүжүүлэгшэ байhандань ямаршье hэжэг түрэнэгүй.

Д. ДОНДОКОВ,
манай тусхай корр.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

ШЭНЖЭЛХЫ, ШҮҮМЖЭЛХЫ ЁhООР

Улаан-Үдын Советскэ районой соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай III конференци hаяхан болобо. Профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ **Л. С. Тимашова** тоосоото элидхэл хээ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй даабаринуудые дүүргэхын түлөө городой ажалшадай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй гурбадахи кварталай дүнгүүдээр Советскэ район түрүү hуури эзэлжэ, КПСС-эй горкомой, городской гүйсэдхэхэ комитедэй дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаhан байгаа. Районой ажалшадай туйлаhан энэ амжалтада соёлой хүдэлмэрилэгшэдэйшье хубита бии гэжэ тэмдэглэлтэй.

Манай профсоюзай Советскэ райком 43 эхин организациие нэгэдүүлдэг юм.

Эгээл олон профсоюзай гэшүүдhээ бүридэдэг республиканска типографиин коллектив тоосоото үе соо амжалтатай hайнаар хүдэлжэ гараhан байна. РСФСР-эй Госкомиздадай предприятинуудай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ шалгаржа, тус коллектив түрүүшын кварталда—гурбадахи, хоёрдохи болон гурбадахи кварталнуудта хоёрдохи hуури эзэлбэ. Эндэ ажалай түрүү онол арга нэбтэрүүлгэдэ яhала ехэ анхарал хандуулагдадаг. Гэбэшье оройдоол табан бригада түрүү аргаар—бригадна гуримаар хүдэлнэ. Энэнь тоншье хангалтагүй.

Номой худалдаа наймаан продукци худалдаха гурбадахи кварталайнгаа түсэбые дүүргэнхэй. 1-дэхи, 2-дохи, 3-дахи, 19-дэхи, 25-дахи магазинуудай коллективүүд илангаяа hайнаар хүдэлнэ. Жэшээнь, наймаалагшад Золотухина, Болдырева, Тыхеева болон бусад ерэхэ жэлэй тоосоогоор хүдэлнэ.

Уран зурагай мастерскойн хүдэлмэрилэгшэд байгша оной арбан hарын даабариие 117 процентээр дүүргээ. «Спортлотогой» республиканска управлениин коллектив энэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхые шармайна.

М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска, городой түбэй болон хүүгэдэй республиканска библиотекэнүүдэй коллективүүд хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангалгын, олониитэдэ эрдэм мэдэсэ тараалгын ёhотойл гуламтанууд болонхой. Эндэ ажалай түрүүшүүл олон. Тоосоото үе соо эдэ библиотекэнүүдэй хэдэн хүдэлмэрилэгшэдтэ үндэр нэрэ зэргэнүүд олгогдоо.

Театрально-концертнэ эмхи зургаануудай, телевидени болон радио-дамжуулгын комитедэй, республиканска газетэнүүдэй редакцинуудай коллективүүд хүн зониие коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ, тэдэниие хангаха, социалис мүрысөө эмхидхэхэ, колхоз, совхозуудай ажалшадта, уран hайханай бүлгэмүүдтэ шефскэ туhаламжа үзүүлхэ асуудалнуудта анхаралаа ехээр хандуулдаг байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаhан илалтын 40 жэлэй ойе hайндэрлэхэ, КПСС-эй XXVII съездэ бэлдэхэ талаар манай профсоюзуудай организацинууд хүдэлмэреэ улам эдэбхижүүлхэ ёhотой.

Соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай эхин организацинуудай ажабайдалда, ажал хэрэгүүдтэ тохёолдожо байhан дутуу дундануудта элидхэлшэ саашадаа тогтожо хэлэбэ. Зохёохы ажалтанай коллективүүдтэ социалис мүрысөөн муугаар эмхидхэгдэхэhээ гадна, тэрэнэй дүнгүүд согсологдоногүй, хубиин зохёохы түсэбүүд табигданагүй, үзэл сурталай-политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри hулаар ябуулагдана, шэнэ үүсхэлнүүд мүндэлнэгүй, ажалай журам эбдэгдэнэ. Энэ жэлдэ манай профсоюзай бүхы организацида оройдоол 20 гаран лекци уншагдаhан байна. Саг үргэлжын шефскэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнхэй. СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые шефтээ абаха хүдэлмэриие hайжаруулха шухала.

Шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлые тэрэнэй түрүүлэгшэ **Н. И. Грудинин** хэhэи байгаа.

Удаань элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ эхилжэ, нэгэдэмэл музейн профкомой түрүүлэгшэ **Г. С. Митыпова** түрүүлэн үгэ хэлэбэ. Манай республикын музейнүүдэй дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ Хяагтын түүхын музей нэгэдэхи hуури эзэлнэ. Энэ музейн хүдэлмэрилэгшэд хүдөөгэй ажалшадые хангаха талаар ехэ юумэ хэнэ. Ажалай түрүүшүүл аяншалгын түлөөhэгүй путевконуудаар шагнагдадаг юм. Гэхэ зуура манай музейнүүдэй хүдэлмэридэ үшөөл ехэ дутагдалнууд ушарна. Профсоюзай организаци эдэ бүгэдые усадхаха талаар ехэ оролдолго гаргаха зэргэтэй.

Республиканска типографиин цеховой комитедэй түрүүлэгшэ, линотипистка **Н. П. Князева** иигэжэ хэлэбэ:

—Манай коллективтэ бригадна арга нэбтэрүүлхэ, социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ талаар профсоюзай организаци ехэ ажал ябуулдаг юм. Ажалай түрүүшүүлдэ онсо анхарал хандуулагдадаг. Жэшээнь, барлагша Л. Н. Посохова үнэн шударгы ажалайнгаа түлөө Венгри ошохо аяншалгын путевкоор шагнагдаа hэн. Энэ жэлдэ манай коллектив 2240 түхэриг эб найрамдалай фондо оруулhан байна. Хамтын байрагүй байhан дээрэhээ коллективтэмнай ажалhаа гараха, орохо асуудал үшөөл гүйсэд шиидхэгдээгүй байна. Энэ талаар профсоюзай райкомои бидэнэртэ туhаламжа үзүүлээ hаань, hайн байгаа.

Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай ахамад режиссер **В. И. Кондратьев** үгэ хэлэхэдээ, ажалай эмхидхэлдэ, журам сахилгада, театрай репертуар тухай, гэр байра тухай, саашанхи хараа түсэбүүд тухай асуудалнуудта дэлгэрэнгыгээр тоггобо.

Номой байшангай наймаалагша, профсоюзай комитедэй гэшүүн **Т. А. Жалсабон** трибунада гараба.

—Манай коллектив энэ жэлэй арбан hарын хугасаа соо 800 мянган түхэригэй номуудые худалдажа, түсэбөө 10 мянган түхэригөөр үлүүлээ гэжэ мэдүүлбэ. Тиигэжэ номой худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд кварталhаа кварталда даабаряа дүүргэнэ. Гурбадахи кварталда РСФСР дотор гурбадахи hуури эзэлээбди. Гэбэшье саашанхи ажалнай үшөө ехэ.

Буряадай оперо болон баледэй театрай профкомой гэшүүн **М. Н. Васильева** үгэ абахадаа, манай коллектив гол түлэб зунай сагта гастрольдо гарахадаал финансын түсэбөө бэелүүлдэг байна. Ушар иимэhээ республикын ниислэл хотын промышленна предприятинуудта, дээдэ болон тусхай дунда hургуулинуудта искусствые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ талаар ойлгууламжын хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулха шухала гэжэ hанагдаба… байрын, медицинскэ… асуудалнуудта тэрэ… хандуулаа.

П. И. Чайковскиин нэрэ… хүгжэмэй училищиин hу… **Игорь Маслов** профе… комитедтэ шэнээр hун… hан гэшүүдэй дунда h… сал эмхидхэхэ, буфет… тухай хэлэhэн байгаа.

Буряадай АССР-эй Ми… нүүдэй Соведэй дэргэдэ… левидени болон радио… жуулгын комитедэй түр… шын орлогшо **А. Г. Ру…**, М. Горькиин нэрэмжэтэ… публиканска библиоте… hагые даагша **Н. Н. Х…**ва үгэ хэлэхэдээ, ажалай… рам тухай, ажалай болон… най ветерануудта анх… хандуулха тухай, проф… hуралсал тухай, hурган… жүүлгэ тухай асуудалну… дэлгэрэнгыгээр тогтоhон… ха юм.

КПСС-эй Советскэ ра… мой пропаганда болон… циин таhагые даагша… **Грехов**, соёлой хүдэлмэ… шэдэй профсоюзай об… түрүүлэгшэ **С. Ф. Ми…** гэгшэд конференциин… мэридэ хабаадажа, үгэ…

Конференциин түгэс… соёлой хүдэлмэрилэгш… профсоюзай районно ко… шалгалтын комисси, со… хүдэлмэрилэгшэдэй проф… зай областной XIV конф… циин делегадууд hунгаг…

Зүбшэн хэлсэгдэhэн асу… лаар конференци тогтоо… талан абаhан байна.

* * *

Соёлой хүдэлмэрилэгш… профсоюзай райкомой… хэлэй пленум боложо, Л… **Тимашова** түрүүлэгшээр… наа hунгагдаба.

Б-М. ЖИГЖИТ…

«ГАБШАГАЙ БАРИЛГЫН КОММУНИСТНУУД»

КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. Беляковой бэшэhэн иимэ гаршагтай статья КПСС-эй ЦК-гай «Партийна ажабайдал» гэжэ журналай 21-дэхи номерто толилогдобо.

«Байгал-Амарай түмэр замай гол харгынь баригдажа дүүрэбэ. hүүлшын «алтан залгалаа» табигдаба. Хэнзйшье мэдэhээр, Агууехэ Октябриин 67 жэлэй ойдо зорюулан, энэ үйлэ хэрэгые бүхэли жэлээр дүтэлүүлхэ гэжэ барилгашад шиидэhэн байгаа. Тэрэ хүсэлынь туйлагдаа. Энэ хадаа ганса хэдэн мянган барилгашадай коллективэй бэшэ, харин бүхы оронэй ажалай ехэ илалта, БАМ — ёhотоороол бүгэдэ арадай барилга бшуу» гэhэн үгэнүүдээр автор статьягаа эхилнэ.

БАМ-ай Буряадай участогта хэгдэhэн хүдэлмэриин дүнгые согсолон харуулhан, ажалай ехэ амжалта, арадай ажахын болон соёлой хүгжэлтэ, холын хойто райондохи социальна хубилалтанууд дээрэ А. М. Беляков дэлгэрэнгыгээр тогтоhон байна. Районно шатын кадрнуудые бэхижүүлхэ талаар КПСС-эй Северобайкальскын горкомой, парткомууд болон партийна эхин организацинуудай ябуулдаг эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэри, социалис мүрысөө хүтэлбэрилдэг баян дүй дүршэл үргэнөөр харуулагдаа. Коммунистнуудай габшагай ажал, ниитын эдэбхи эрмэлзэл, тэдэнэй түрүү жэшээ харуулан ябаха үүргэ статья соо гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэhэн байна.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

НЭГЭ БҮЛЭ МЭТЭЭР...

— Манай ноохо илгалгын цехhээ Буда Нимаевна Бальжировагай хүтэлбэрилдэг бригада мүнөө үедэ эгээл hайнаар хүдэлнэ. Энэ бригада ажалай үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ, дүрбэн жэлэйнгээ түсэбые энэ жэлэй март hарада дүүргээд, ерэхэ жэлэй декабрь hарын тоосоогоор ажаллажа байнхай. Тиигэжэ бригада hара бүриингөө түсэбые дүүргэлгээр цех соогоо эгээл үндэр дүнгүүдые туйлаhаар. Энээгээрээ тус бригада урмашанхай. Август hарада болоходо үнгэрhэн халаанайнгаа суглаан дээрэ «Агууехэ Илалтын 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ табан жэлэйнгээ түсэбые дүүргэе» гэhэн үүсхэл гаргаhан байна. Энэ үүсхэлыень цехэй бүхы бригаданууд халуунаар дэмжэжэ, мүнөө үедэ тэдэнэрэй дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй, —гээд ноохо илгалгын цехэй комсомолшуудай секретарь Тамара Алексеевна Цыбикова хөөрөө hэн.

Тиигэжэ нүхэр Цыбиковагай дурадхалаар тус цехтэ орожо ерэхэдэмнай, үдэшын халаанай ажал түлэг дундаа ябажа байба. Конвейернүүдэй дэргэдэ толгойгоошье үргэхэ сүлөөгүй, диилэнхидээ залуу басагад хүдэлнэ. Нөөхи бригадынгаа хаанань, ямар конвейер дээрэ хүдэлжэ байhаниие hурагшалха hанаатай иишэ тиишээ хараашалхадам, намтай үгэ андалдахаар сүлөөтэй хүн үгы хэбэртэй.

Гэбэшье hурагшалhаар ябатараа хэрэгтэй бригадаяа оложо, Буда Нимаевнатай танилсажа, конвейерэй дэргэдэ хөөрэлдэнэбди. Тэрэмни ажалhаа таhаржа, сүлөөтэйгөөр хөөрэлдэхөөр бэшэ. Урдахи обоо собоо ноохон соо гарнуудынь шунгашаhан мэтэ, тиимэhээ түргэн хүдэлсыень адаглаханьшье хүшэр. Тэрэл конвейерэй дэргэдэ бригадиртаяа нэгэл наhанай сасуутан гэжэ тухайлхаар залуухан долоон басагад баhал сүлөөгүй хүдэлнэ. Эндэ үйлэдбэриие харан зогсоходоо, минута бүхэнэй хэды үнэтэй сэнтэйе одоол мэдэрнэб. Эбтэй эетэйгээр, нэгэ хүн шэнгеэр хүдэлжэ байhан бригадын ажалай үндэр дүнгүүдые, амжалтануудые туйлаха ёhоороол туйладагынь элитэ ха гэжэ бодоодхиноб.

Нэн түрүүн бригадир тухайнь тоошохоноор хөөрэхэ болоо hаа иимэ: Буда Нимаевна Бальжировагай эгээ түрүүшынь ажалай хулhэн, амжалтын зам комбинадай энэл цехhээ эхитэй. Тэрэ аяар холын Хурамхаанай районой Аргата нютагайнгаа дунда hургуулиие амжалтатайгаар дүүргээд, Улаан-Үдэ зорижо ерэhэн юм. Тиигэжэ хори наhаяа гүйсөөдүй залуухан басаган нарин сэмбын комбинадта ерэжэ, 1968 онhоо ноохо илгагшаар хүдэлжэ эхилээ. Түрүүшын үедэ мэргэжэлдээ дадажа ядан, ядархашье, зобохошье саг байгаа. Гэбэшье коллективэйнгээ аха заха нүхэдэй туhаламжаар мэргэжэлээ шудалжа, тэрэнэй түрүүшын ажалай амжалта, баяраар билтарhан бахархама үдэрнүүдшье гэжэ байhанааб даа. Тэрэ гэhээр арба гаран жэл ажалай охин соогуур мэдэгдэнгүйгөөр үнгэрөө. Энэ хугасаа соо тэрэнэй ажабайдалдашье олон юумэ хубилаа, дүй дүршэлөөр баян, шадабари ехэтэй болоо. Иимэ хаhадаа хүрэхэдөө, тэрэ 1980 онhоо долоон залуухан басагадай бригадые даажа абаhан юм. Олон жэл соо hураhан, абаhан онол аргануудаа, дүй дүршэлөө тэдэнэртээ хубаалдаhаар, бригадаяа эбтэй эетэй нэгэ бүлын хүнүүд шэнгеэр хүмүүжүүлжэ, hургаhаар байтарнь дүрбэн жэл дүүен үнгэршөө. Мүнөө болоод байхада, үнгэрhэн ажалайнь намтарай жэлнүүд, ашаг үрэнь альган дээрэ мэтэ обёорогдожо, бултанай омогорхол болонхой.

Энэ бригадын гэшүүдэй хэн нэгэнэй хэзээ нэгэтэ ажалай гурим хазагайруулhан ушар тухай дуулахагүйт. «Коммунис ажалай бригада» гэhэн нэрэ зэргээ үндэрөөр үргэжэ ябахадаа, жэлhээ жэлдэ дүй дүршэлөөрөө ургажа, шадахысаа алхам бүхэнөөрөө энэ бригада мүнөөдэрэйнгөө илалтые дүтэлүүлээ гэхэдэ хэн арсахаб!

Бригадынхид түсэбтэ табан жэлэй эхинhээ хойшо түсэбhөө гадуур 1439 тонно ноохо илгаhан байна. Тэдэнэр табан жэлэйнгээ түсэбые Агуу Октябриин ойн хүндэлэлдэ дүүргэхээр хүдэлжэ, энээнээ урагшатай бэелүүлбэ.

— Бригадамнай найман хүнhөө бүридэдэг. Энэмнай бэрхэ, тэрэмнай залхуу гэжэ илган заажа хэлэхээр бэшэ, хэн хэншье гэлтэгүйгөөр hайнаар хүдэлдэг. Бултадаа шахуу хүдөөhөө ерэжэ, ГПТУ-да hураhан басагад юм. Жэшээлхэдэ, энэ жэлдэ Наташа Сыренова …модучилищида ороод hу… байна. Ехэл hайнаар хүд… hэн. Мүнөө Наташымнай… до Кабанскын районhоо… hэн Валентина Терехова… жэлдэ ГПТУ дүүргэhэн… hүүлээр ерээ. Сыренко… мнай дутуугүй ажалша… наа харуулжа байна. … үедэ hурагшаар хүдэлнэ… хэдэ Түнхэнэй районhо… hэн Галя Осорова ГПТУ… hүүлээр хүдэлжэ байhаа… нэй. Нёдондо партиин… шүүндэ абтанхай, ехэ… найдамтай хүн, — гэhээр… гаа даран, бригадынгаа… шүүн бүхэн тухай магта… үгэнүүдые хэлэжэ байга… лэй.

— Цехтэмнай хоёрдохи… лээ оньhожоруулагдаhа… нэ түхэлтэй конвейер… гэгдэжэ байнхай. Иигэжэ… лаймнай бүтээсэ 20—30 п… центээр дээшэлээ, өөhэд… найшье ехэ амар болоо… сэб даабарияа дүүргэх… найшье шухала арга ну… болоо бшуу. Басагаднай… залуунууд. Ганса ажала… даа хараад ябаха бэшэ… өөрын, хубиин залуу наhа… эрмэлзэл, хүсэл, ажабай… гэжэ байха. Жэшээ… дэ, Галина Осорова ганса… ажалдаа бэшэ, мүн ниитын… рэгтэ эдэбхитэй юм. Тэрэ… цехэйнгээ «Б» халаанай с… тивна секторэй хүдэлмэр… хүтэлбэрилнэ, тэндэнь 20… залуушуул ябалсажа, спорт… бэеэ hоридог, өөhэд х… рондын мүрысөөнүүдые… гэргэдэг юм. Гэхэ зуура… родой ажалшадай дунда… гэрhэн спортивна мүры… нүүдтэ хабаадалсахадаа… Осорова, Лариса Гомбо… Валя Цыбикова гэгшэднай… бинадайнгаа нэрэ хүн… хамгаалжа, яhала магта… хүртэдэг. Тиихэдэнь булта… яртайнуудбди, — гэжэ… hаа таhарангүй, Буда Ним… нагай хөөрэхые шагнаха… бригадынгаа гэшүүн бүхэн… хай эхэ мэтээр hанагаа… бидаг hурган хүмүүжүүлэ… гэжэ ойлгоо hэм.

Г. РАДНАЕВА

ЗАЛУУШУУЛАЙ АЖАЛЛАДАГ КОЛЛЕКТИВ...

—Залуушуул гү? Ажахыдамнай олон байха. Доодо Ивалгын hүнэй комплекс «КПСС-эй XXVI съездын нэрэмжэтэ комсомол-залуушуулай коллектив» гэhэн нэрэ зэргэтэй. Эндэ залуушуул олон. Комплексын операторнууд, үнеэдые харууhалагшад, малай тэжээл шанаржуулан бэлэдхэгшэд булта залуу хүбүүд, басагад байха. Дүй дүршэлөөр дундаршагүй баян hурган хүмүүжүүлэгшэдэй хүтэлбэри доро ажаллаhан залуушуул аха нүхэдhөө дутуугүй амжалта туйлана, — гэжэ Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын парткомой секретарь Анатолий Михайлович Бояркин магтан хэлээ hэн.

Боро хүхэ хирпиисээр баригдаhан hүнэй энэ комплексдо залуушуул олон байба. Сагаан халаад үмдэнхэй операторнууд Вячеслав Цыденов, Сэсэгма Будаева, Людмила Шарапова гэгшэд үнеэдээ машинаар hааналд. Мүн эндэ залуу хүбүүд, үнеэдые тэжээлээр хангадаг Юрий Доржиев, Александр Данзанов, Самбу Дашинимаев гэгшэд сүлөөгүй ажалланад.

Дүршэлтэй бэрхэ ахалагша оператор, республикын габьяата малшан Цырен Цыденовэй хүтэлбэри доро үнеэдые машинаар hаадаг залуу операторнууд мүнөө ажалдаа нилээд даданхай, бүхы ажалаа түргөөр хэнэ. Нэгэ жэгдээр жэнгинэн байhан оньhон машинык хүнхинөөн доро операторaар ажалладаг хүбүүд, басагад аппарадайнгаа хүхэлтэнүүдые үнеэдэй хүхэндэ шадамараар углахадань нариихан ута шэл соргоор hүнэй бушхан урдахань улам түргэдэшэнэ. Иигэжэ бүхы үнеэдээ богонихон саг соо hаажа дүүргэhээр лэ аппарадуудаа задалжа, бүлеэхэн уhаар угаажа сэбэрлэнэд.

—Комплексдо мүнөө 400 үнеэн харууhалагдана. Бүхы үнеэднай 12 бүлэг болгогдонхой. Оператор бүхэн 94 үнеэ даажа абаад hаадаг гуримтай. Манай коллектив байгша ондо үнеэн бүриhөө 2450 килограмм hү hааха түсэбтэй юм. Эндэ ажаллагшад үбэлэй hарануудта hү ехээр абажа бэлэдхэхын тула бүхы хүсэлэл оролдолгоёо гаргана. Диилэнхи операторнууднай түрүүшынгээ жэл эндэ ажаллажа байна. Урид хүдэлмэрилдэг байhан оператор хүбүүд, басагадай зариманиинь сэрэгэй албанда мордоhон, техникумдэ hурахаар ошонхой. Эдэнэй ажалые байгша ондо дунда hургуули түгэсхэhэн залуушуул халан абаад байнал даа,—гэжэ комплексын зоотехник С. Ринчинова хөөрэнэ.

Залуушуулые hурган-хүмүүжүүлэгшэ Цырен Дашидоржиевич Цыденов машинаар үнеэдые hаадаг мастернуудай Бүхэроссин конкурсдо хоёр дахин хабаадалсажа, шадабари мэргэжэлээ туршаhан байха. Нёдондо Тула хотодо үнгэргэгдэhэн конкурсдо хабаа… хадаа, шадамар бэрхэ түр… шын арбанай зэргэдэ орож… hэн. Тиимэhээ арбадахи кл… дүүргээд эндэ ажаллахаар е… hэн хүбүүд, басагадта hон… холтойгоор хөөрэхэ, ойлгуу… юумэн бии байха.

Үнеэдые зоотехническэ з… бариин ёhоор харууhалха, ү… тэртэ мал бүридхэлдэ аба… hүнэй шанар эрид hайжар… ха талаар тусхай хэшээл… дэй үнгэргэгдэдэгшье hа… Цырен Цыденов залуу хүбү… басагадтаа мэргэжэл шада… риин конкурсдо хабаадагш… та табигдаhан эрилтэнүүд… дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үг… дөө машинаар үнеэ hаа… онол арга гүнзэгыгөөр та… барилдаг байха юм. Тиимэ… энэ нүхэрнай коллектив соо… хүндэтэй болонхой гэхэ…

Эдэ үдэрнүүдтэ комсомо… залуушуулай hүнэй компле… сын операторнууд, үхэршэд… жээл шанаржуулан бэлдэ… шэд үбэлжэлгын үедэ үнеэд… hү шэмые эрид дээшэлүү… жэ, сагаан эдеэ улам элб… жүүлхээр хараалhан зорил… нуудаа сүм бэелүүлхын түл… бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажал… лажа байнхай.

В. ДОРЖИЕВ.

Улаан-Үдын район.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ахалагша оператор Ц. Цыденов Вячеслав хүбүүнтэеэ.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ОРШОН ТОЙРОНХИ БАЙГААЛИ ТУХАЙ АНХАРАЛ ОРОЛДОЛГО

ИЗЮМ (Харьковска область). Районой түб Изюм хотын оршондохи зуун жэлэй нарhад харууhан доро абтаа юм. Нютагай предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд тэрээн тухай анхарал оролдолго гаргана.

— Орон дотороо тон томо оптико-механическа, прибор бүтээлгын, тепловоз заhабарилгын заводуудай хүдэлгэдэг манай хотодо промышленностиин хүгжэлтэ оршон тойронхи байгаалида хоро хэдэггүй юм, — гэжэ горисполкомой түрүүлэгшын орлогшо В. Щербак хэлэнэ. —Арадай депутадуудай городской Совет байгаали хамгаалха хэмжээ ябуулгануудые зохёон табинхай. Предприятинууд дээрэ экологическа албанууд байгуулагданхай. Агаар сэбэрлэдэг хүсэтэй фильтрнүүдые тодхохо, хоротой бэшэ арга технологи нэбтэрүүлхэ талаар тэдэнэр оролдодог. Ажалша коллективүүд районой байгаалиин баялигуудые гансал сахин хамгаалха бэшэ, харин арьбадхаха тухай анхарал оролдолго гаргана. Хото шадар модо, hөөг бургааhа олоор hуулгаха хүдэлмэриие тэдэнэр хиналтадаа абанхай. Эмхи зургаан бүхэнэй хэхэ юумэеэ тодорхойлходонь горисполком туhалаа hэн. Жэшээлбэл, прибор бүтээлгын заводой хүдэлмэрилэгшэд проходнойн дэргэдэ 200 гаран элдэб янзын модо тарая юм. Тепловоз заhабарилагшад Северский Донец мүрэнэй эрьенүүдые ногооруулгада, пляжнуудые болбосон түхэлтэй болголгодо хабаадалсадаг.

Харьковска областьдо ой модоной хоёрдохи гектар бухэниинь харууhан доро ебтанхай юм. Эндэ оршон тойронхи дайдые хамгаалха талаар хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг. Купянскда, Балаклейдэ, бусад районно түбүүдтэ байгуулагдаhан экологическа албанууд эдэ хэмжээнүүдые дүүргэлтын хойноhоо хинадаг юм.

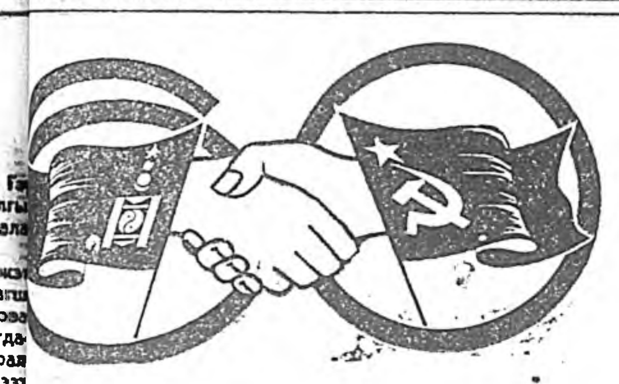

АНДА НҮХЭДЭЙ АШАТА НҮХЭСЭЛ

Монголой Арадай Республикын байгуулагдаһаар 60 жэлэй ой углөөдэр гүйсэхэнь

ЗҮБ ШЭЛЭҺЭН ЗАМААРАА

ДОНДОГИЙН ЦЭВЭГМИД,
МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо

Монгол арад түмэн үнэн нүхэдтэеэ хамта МНРП-гэй III съездын болон ба МНР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй алдарта ойе тэмдэглэжэ байна.

Революциин урда тээ Монгол гүрэн эгээл гээгдэнги оронуудай нэн. Агуусхэ Октябриин сэхэ нүдоро 1921 ондо Монголдо арадай революци илажа, Эхэ оронойемнай һалан мандалгын шэнэ зам нээгээ юм.

Тэрэ гэһээр түүхын богонихон хугасоо манай орон, монгол арад зуун жэлнүүдтэй тэнтэй зам гаталаа бшуу. 1924 он манай ороной түүхэдэ МНРП-гэй III съездын жэл гэжэ нэрлэгдэн үлэхэй. Ушар юуб гэхэдэ, тэрэл съезд Монголой Арадай Республикын байгуулагдаһан тухай соносхогдожо, капиталис бэшэ замаар саашадаа хүгжэхэ үнэн зүб шугам парти һунгаһан юм. Тэрэ Арадай Ехэ хурал МНР-эй түрүүшын конституци баталан абажа, арадаа революционно туйлалтануудые шэнтэ ёһоор мүнхэлөө бэлэй.

Революциин һүүлээр МНР-эй гаталһан хадаа В. И. Ленинэй гээгдэнги оронуд капиталис хүгжэлтын шатые дабан, сэхэ социализмда шэлжэн орохо һургаалай үнэн зүбые дэлхэй дээрэ анха түрүүн гэршэлээ юм.

«Мүнөө үеын Монгол—Азиин гүрэнүүд соохоо түрүү зэргэдэ дабшадаг хүгжэнги экономикотой ба соёл культуратай орон, арадуудай социалис бүлын бүрин эрхэтэ гэшүүн мүн»,—гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко онсолон тэмдэглээ һэн. —Тэрэнэй харуулһан жэшээ хүгжэлтын ба бэеэ даанхай замда орожо хүгжэжэ байгаа олонхи гүрэнүүдтэ ехэ шухала үнэтэй».

МНРП-гэй найдамтай хүтэлбэри доро монгол арадай дабажа гараһан алдарта жэл утатай зам социализмые капитализмгүй жэшэхэдэ булюу байһыень бодо баримтална. Социализмые стратегическэ гол зорилго болгожо һунгэн шэлэһэнэйнгээ ашаар монгол арад политическэ, социально-экономическа, соёлойнгоо ажабайдалда гайхамшагта амжалтануудые туйлажа шадаа. Тиигэжэ эртэ урдын түүхэтэй монгол һайхан оронойемнай түхэл шэнэ, хүн зоной ажабайдал үндэһөөрөө хубилан һэргэһэн намтартай.

Жэл жэлнүүдэй хугасаа соо Монгол ородо обществын гол хүсэн гэжэ тоологдохон хүдэлмэришэн анги бии боложо бэхижорһон гээшэ. Һүүлэй үедэ МНР-эй промышленность, социалис хүдөө ажахы алангаа эршэтэй түргэн хүгжөөгдэнэ. Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаан мүн лэ хүгжэлтынгөө шэнэ шатада дамжан гаранхай. Социалис ёһоор һуралсалай системын, соёл культура ба элүүрые хамгаалгын талаар урда үзэгдөө дуулдаагүй амжалтанууд туйлагдаа. Мүнөө үедэ ороной хүн зоной гурбанай нэгэ хубин ямар нэгэ һуралсалда абажа, эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлнэ. Арбан мянган хүн дээрэ абажа харахада, монгол орон врачнууд, багшанарайнгаа тоогоор хүгжэнги капиталис гүрэнүүдые, тэрэ тоодо Франци, ФРГ, Италиие ахижа гаранхай гээд тэмдэглэлтэй.

Жэлһээ жэлдэ хүн зоной ажаһуудалай болон соёлой хэмжээн эрид дээшэлнэ. Һүүлэй хорёод гаран жэлэй туршада МНР-эй хүн зоной тоо толгой хоёр дахин шахуугаар ургаа юм. Тиихэдэ ажалша арад түмэнэй бодото олзо доход дүрбэ дахинаар, хэрэглэмжын ниитын фондын хэмжээн 6 дахинаар дээшэлээ юм.

Энэ ехэ мүнгэ зөөри хүн зоной гэр байрын эрхэ байдал һайжаруулгада, түлбэригүй һуралсалай хэрэгтэ, медицинын талаар хангалгада, элдэб түхэлэй туһаламжа ололгодо гаргашалагдана бшуу.

Мүнөө манай монгол арад имагтал түгэс хангалгатай баян бардам ажаһууна бэшэ, харин оюун бодолойнгоо талаар айхабтараар хүгжэнхэй гээ һаа, алдуу болохогүй. Монгол уран зохёолшодой бүтээлнүүдһээ гадна, тэдэнэр түрэл хэлэн дээрээ дэлхэйн классикын шэлэмэл роман, повесть, рассказ, шүлэг, поэмэнүүдые уншажа байха, эрхим эрхим зүжэгүүдые хараха дүүрэн арга боломжо олонхой юм.

Мүнөө манай орон дотор эрдэм наука болон дээдэ һургуулиин системэ нилээд хүгжэнхэй. Элдэб һалбариин институдуудые нэгэдхэдэг МНР-эй Наукануудай Академиһээ гадна, министерство болон албан зургаануудай харьяата олон тоото эрдэм-шэнжэлгын институдууд орон дотор хүдэлжэ байдаг. Эдэ эрдэм наукын гуламтануудта арадай ажахын хүгжэлтэдэ аша туһа ехэтэй тодорхой шэнжэлгэнүүд хэгдэжэ, үйлэдбэридэ сагдары нэбтэрүүлэгдэнэ.

Манай ороной, монгол арадай бүхы туйлалтануудта социалис хани барисаата оронуудай, нэн түрүүлэн агууехэ Советскэ Союзай интернациональна туһаламжа сэгнэшэгүй ехэ үүргэ дүүргэһэн гээшэ гэжэ сэхэ мэдэрэлтэй. Имагтал һүүлэй хорин жэлэй туршада СССР-эй технико-экономическа туһаламжаар манай орон дотор 600 гаран арадай ажахын объект, тэрэ тоодо 150 промышленна предприяти баригдажа, ашаглалгада үгтөө. Тэдэ предприятинуудай үйлэдбэрилэн гаргадаг продукци ороной валова национальна продуктын нилээд ехэ хубине болодогынь арсашагүй.

Монгол ороной хүгжэлтынгөө замда тон үнэн зүб нэгэл шэглэл һунган шэлэжэ, урагшаа эршэмтэй дабшахадаа, олон зуун жэлэйнгээ гээгдэлһээ гансата мултаран гаража шадаһаниинь мүнөө бүмбэрсэг дэлхэйн гайхал болонхой. Эртэ урдын түүхэтэй манай газар дайда дээрэ социализм байгуулга хадаа бодото хэрэг боложо тодорһоор үнинэй юм.

Намхайн ЖАМБАЛСҮРЭН

ЭХЭ ОРОН

Эхэ орон гэдэг энэ алтан үгэ
Эрдэни шулуундал элеэр ялас гэжэ,
Эрэлхэг сэрэгшын тангариг шэнгеэр
Эрид хатуугаар мэнэ соностоол.
Эхэ орон гэдэг энэ шухаг үгэ
Эльгэн соомни эжэлүүдгүй түрэжэ,
Энхэ мэндын элэшэгүй юрөөл шэнгеэр
Энхэрэл татама зөөлөөр соностоол.
Эхэ орон гэдэг энэ нангин үгэ
Эрхим найдал эрхэ бэшэ түгөөжэ,
Эршэ зоригойм мүнхэ һүлдэ шэнгеэр
Эрмэлзэл, уряал түгэсөөр соностоол!

А. ЖАЛСАНОВ буряадшалба.

Хөөрхэн эдэ хурьга тэбэриһэн
Өөрэхэн энэ хүбүүе харахадам,—
Ая гангата Монголой хээрэһээ
Аллга хүгжэм зэдэлһэндэл болонол...
МОНЦАМЭ-гэй фото.

«60 жэлэй саада тээ Монголой Арадай-революционно парти Агууехэ Октябриин жэшээгээр зоригжон, Совет Россин хүдэлмэришэн ангитай байгуулһан аха дүүгэй холбоо барисаандаа түшэглэн, ороноо капиталис бэшэ замаар хүгжөөхэ замда шэглүүлэн оруулһан юм...

Мүнөө үеын Монгол—Азиин гүрэнүүд соохоо түрүү зэргэдэ дабшадаг хүгжэнги экономикотой ба соёл болбосоролтой орон—арадуудай социалис бүлын бүрин эрхэтэ гэшүүн мүн».

К. У. ЧЕРНЕНКО.

Хүхэ тэнгэри өөдэ
Сэхэ харбан бодоһон
Зайсан хадын хүбөөдэ —
Байса үндэр хүшөөдэ
Зүрхэнһөө ошоһон
Зүргэ
таһараагүн ...
хэзээдэш!
МОНЦАМЭ-гэй фото.

ДАЙШАЛХЫ НҮХЭСЭЛ

1921 оной мартын 16-да Монголой Арадай саг зуурын правительство ородой сагаан гвардейцуудтэй хэжэ байгаа тэмсэлдэмнай туһалыт гэһэн уряатайгаар РСФСР-эй правительствада хандаа юм. Хэды хүшэр хүндэ үе сагай тохёолдобошье, гадаадын ба дотоодын контрреволюцитай үхэлтэ тэмсэл хэжэ байһан Совет правительство монгол арадай энэ гуйлтые анхаралгүй орхёогүй. Тиихэдэл, барон Унгернын банданудые хяа бута сохихо үедэ, совет-монгол дайшалхы нүхэсэл мүндэлһэн түүхэтэй.

Совет ба монгол арадуудай хосрондохи хани барисаае гүнзэгырүүлэн бэхижүүлгэдэ 1921 оной ноябриин 5-да Москвада болоһон В. И. Ленин Сүхэ-Баатар хоёрой уулзалга онсо ехэ удха шанартай байгаа.

Аха дүү арадуудай ажабайдалда 1936 оной мартын 12-то Улаан-Баатар хотодо баталагдаһан бэе бэедээ туһалалсаха тухай протокол тон гүнзэгы удхатай һэн. Тэрэл протоколой үндэһөөр, мүн МНР-эй правительствын гуйлтаар Монголой газар дайдада саг зуурын болзороор Улаан Армиин сэрэгүүд оруулагдаа һэн. Советскэ Союз МНР-эй Арадай армиие буу зэбсэгээр, техникээр гүйсэд хангаһан, сэрэгэй кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэнь туһалһан юм. Харин Япон булимтарагшадай харата муухайгаар халдан ороходонь, Совет правительство тусхай мэдүүлгэ тунхаглажа, «МНР-эй хилые өөрынгөө хилэ шэнгеэр хамгаалхабди» гэжэ соносхоо һэм шуу.

Тиин 1939 оной май соо Халхын гол шадар һүжэржэ, дүрбэн һара соо үргэлжэлһэн дайн байлдаанай үедэ совет ба монгол сэрэгшэд халдан ерэгшэ японтониие хамта бута сохиһон түүхэтэй.

Би 1979 ондо Халхын голой байлдаанай 40 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Монгол ороноор ябахадаа, олохон хүнүүдээр, тэрэ тоодо МНР-эй Герой, Халхын голой суута баатар П. Чогдонтой хөөрэлдэһэн байнаб. Тэдэнэр бултадаа совет сэрэгүүдтэ Эхэ оронииень хамгаалалсаһанайнь түлөө шэн сэдьхэлэй баяр баясхалан хүргэнэ.

Энэ дайшалхы нүхэсэлнай совет арадай Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай жэлнүүдтэ дахинаа баталагдаа. Дайнда сэхэ хабаадаашьегүй һаа, монгол арад айхабтар ехэ туһаламжа үзүүлдэг байгаа. Юрын монгол хүн зоной суглуулһан мүнгөөр «Революционно Монгол» гэһэн танкнуудай колонно, «Монгол арад» гэжэ авиаэскадрили байгуулагдажа, агууехэ илалтадамнай хубитаяа оруулһан гээшэ.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлшын шатада япон милитаристнуудые бута сохилгодо Монголой Арадай армиин сэрэгшэд Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэй ээм ээмээ түшэлсэн дабшаһан габьяатай.

Совет-монгол дайшалхы хани нүхэсэл мүнөөнэй амгалан үедэшье бэхижэжэ, улам саашаа хүгжөөгдэжэ, бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха социализмын туйлалтануудые хамгаалха хэрэгтэ зорюулагданхай.

Василий МОРОЗОВ,
АПН-эй сэрэгэй шэнжэлэгшэ.

Тэрэ үдэр Увсануур аймагай эгээн зүүн захын «Дэбжэлтэ» гэжэ хүдөө ажахын нэгэдэлэй түрүүлэгшэ Батын Памач ехэ һанаата болонгёор сонхоороо газаашаа хаража байгаа бэлэй. Октябриин эхин һэн. Мүнөө жэл намарай ольбон хэзээ хэзээнэйхиһээ эртэ унаба. Энэ ой тайгатайшье, үргэн талатайшье нютагай газар дайда дээгүүр натагархан үүлэд тээ нарһадай оройадуулха, манаха, харууһалха багаһаа дуратай хүм. Эндэ эхэ, эсэгын нүлөөн яашахаб. Тэдэмнии мүнөө өөһэдөөшье мал харууһалһаар. Эндэһээ холо бэшэхэнэ үбэлжөөниинь оршодог юм.

Цэдэн-Очир inaг нүхэр Мүнхэсэсэгтэеэ эртын харалганай үедэ яажа һүрэгөө абарһан, хэды шэнээн тэбдэһэн, оролдоһон тухайгаа хөөрэнэ. —Юрэдөөл, гайхалтайшье, гайтайшье юумэ...

ШАЛГАЛТА

...гоор гэхээр мүлхинэ. Һалхинай шангадахада, нойтон саһан элһэтэй холисолдон хиидэнэ.

Түрүүлэгшын сэдьхэл тэнюун бэшэл һэн. Инмэ эртэ харалган һалхин бууханьг гэжэ хаанаһаа мэдэхэ бэлэй даа. «Хонишоднай һүрэгүүдээ бүрин бүтэн хашаадань оруулха гээшэ гү?—гэжэ тэрэ шэбшэнэ.— Орожол абаа һаа, ядаха юумэниинь үгы—үһаншье, тэжээлшье бии. Хэрбээ үшөө хүйтэрөө гээшэ һаань, аюул тохёолдожо магадгүй. Хонинхой ноoһон сэбдэг мүлһөөр хушагдаха бшуу. Тиин хүйтэнһөө, нойтонһоо, хоолгүйһөө боложо, гарзалжа эхилхэл...

Памач ойрын хоёр бригадаар һаяхан ябаад ерээ. Тэндэ дүй дүршэлтэй малшад хүдэлдэг. Тиимэһээ сагай уларилай гайгаа харуулаагүйдэ дулаан байра руугаа нүүжэ ошоо юм. Харин тиихэдэнь оройдоол хэды һарын саада тээ хони, мал хаража эхилһэн, харюусалгыень даалгаһан залуушуул— үсэгэлдэрэй һурагшад — яаха болоноб? Зоотехнигүүд, ветеринарна врачнууд туһалхаяа ошонхой aab даа. Үнгэржэ ерэхэдээ, үндэр наһатаншье ямаршье гуйлта, хэлэлтэгүйгөөр холын отаранууд тээшэ мордонхой. Ямар мэдээ асаржа тэдэнэр ерэхэнь бэ?

Харалган һалхи шуурганай үнгэрһэн хойно, хэды хоноод байхада, бидэ «Дэбжэлтэ» гэжэ нэгэдэл хүрэжэ ерэбэбди. Наран хурсаар шарана. Тэрэнэй элшэ доро саһан хоггүй хайлашанхай. Имагтал хонхор, жалга газараар соохорлон харагдаха юм.

— Һалхи шуурган ажахыдамнай гай хохидол асарбагүй. Ехэнхи хонишоднай отаронуудаа дулаан байрада оруулжа үрдеэ,— гэжэ түрүүлэгшэ хөөрэнэ.— Залуушуулнай зоригоо харуулбал даа. Энэ жэлдэ ревсомолой 16 гэшүүд отаронуудые даажа абаһан юм. Тиихэдэ һүүлэй гурбан жэлэй хугасаа соо аяар 43 шэнэ хонишонтой болоо һэмди. Хэнииньшье тулюур туйганаа харуулаагүй, бултадаа эбтэй эетэйгээр хүдэлжэ, харюусалгаяа мэдэрдэгээ элирхэйлжэ, энэ шалгалтаяа эрхимээр дабажа гараа гэхэ байнаб.

Түрүүлэгшэтэй хамта нэгэ залуу хонишоноiдо ошобобди. Мүнсэгэр-мүнсэгэр добонуудай хоорондуур хулганаанай татаридал бусайдаһан харгыгаар хахад час гүйлгэлдөөд, үргэн талада уазигнай гарашаба. Нэгэ хадын майлада хонидой хашаа, хоёр һэеы гэр обёорбобди. Һүрэгынь талаар таран бэлшэнэ.

Хонишодтой танилсабабди. Тэрэмнай Цэдэнбалжирын Цэдэн-Очир гээшэб гэбэ. 23 наһатай. Дунда һургуули түгэсхөөд, армида алба хээ. Тэрэнэй һүүлээр түрэл нэгэдэлдээ бусаһан, гэр мал болоһон намтартай.

— Сэрэгэй албанай һүүлээр Багануур, Эрдэнэт гү, али Дархан хото ошожо хүдэлхэ арга боломжо бии байгаа,— гэжэ тэрэ хөөрэнэ.— Теэд түрэл дайдамни һайханаар һанагдажа, бэе тээшээ татаа юм. Дуратайб даа, эндэхи газар нютагтаа! Эндэмнай тайгашье, талашье, элһэн губишье бии. Номин гэрэл шэнги нюруутай Хягас, Увс нуурнуудые харадаг һайт! Ямар гоё гээшэб. Мал ниинь үгы гэжэ тэрэ тобшолон тоолоно. Гэнтын ехэ һалхинай саһа шэдэлэн буушахада, хонхор жалга нэмэрюулэн отараяа туун асарһан тухайгаа дурсана. Зарим хонидой хэбтэшэхэдэ, бодхоохо, шадалаа һалагшадыень мори тэргэдэ ашаалхашье ушар гараа һааб даа. Тиин бүхы 560 толгой хонидоо гарзалуулангүй дулаан байрадань хаажа шадаа бшуу. Тэндэ оруулаад байхадаа, үбһэ тэжээл гамнангүй үгэжэ, шадал тэнхээень һэргээгээ юм. Үһаншье хажуудаханань бии. Долоон хоногой туршада хүл дээрээ шахуу бүншэхэ ушартай болоогдоо.

Залуушуулда энэ тухай тухашаралга барагтай,—гээд Цэдэн-Очир багсаана.

— Хабар тээшэ хүшэрхэн гээшэ— гэжэ хонишон хүбүүн хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.— Үбэлэй хурьгадта онсо анхарал хэрэгтэй. Хүсэд боргожоогүй залуу мал гэнтэ хүйтэрөө һаань, гарзалхадаашье һаадгүй бшуу.

Һүүлшынгээ үгэнүүдые хэлэхэдэнь, Цэдэн-Очирой сэдьхэлын дорьбон уяржа байхадал гээ бэлэй. Тиихэдэнь лэ бүхы наһаяа зорюулхаар шиидэһэн энэ хэрэгынь өөртэнь ухаангүй дүтэшье, үнэтэйшье гэжэ мэдэрээ һэмди. Залуу хонишодой ажал үндэрөөр сэгнэгдэнхэй. Тэрэ Монголой Залуушуулай революционно союзай дээдэ шагналда— МРСМ-эй ЦК-гай алтан медальда хүртөө юм.

Хүдөө ажахын нэгэдэлэй түрүүлэгшэ Батын Памачтай Цэдэн-Очирой эсэгындэ айлшалбабди. Нюргаар набтаршаг, наһажаал болоһоншье һаа, үшөө хүнгэи сарюун, хурдан дорюун энэ нүхэрнай арадай депутадуудай аймагай хуралай депутат, залуу мал үсхэбэрилгөөр республикынгаа чемпион габьяатай хүн байшаба. Холо, ойрын һониин һурасгаагаад, автолавкын жолоошондо дамжуулха захилаа бэшэжэ үгэбэ. Тиигээд:

— Кино харуулдаг нүүдэл машинамнай үнихэнэй үгыл, юрэдөө, эбдэршоогүй бэзэ?— гэжэ һонирхобо.

— Һаяар ерэхэ,— гээд түрүүлэгшэ хонишодойнгоо һанаасень заһана.

Суута хонишонтой хахасаха дээрээ, энэ үбэлэй тул абалгые амжалтатайгаар үнгэргэхыень үреэбэбди. Цэдэнбалжир хатарша хээртээ мордожо, сами хударнь нэгэ дахин нэшээд, талын уужамаар табгайн абяа сасарган, табилуулан саашалба. Өөрөө хэсылдин һуунхай, омог дорюунаар оршон дайдаяа харан харан ябахыень адаглахадаа, энэл даа мүнөө үе сагай монгол талын ёһотой эзэниинь гэжэ эжэлүүдгүй шэбшээ һэм. Инмэ хүндэ ямаршье һалхи шуурган, бордоһо саһан һаад болохогүйл.

— Зүб даа,— гэжэ түрүүлэгшэ бодолыемни тааһандал толгойгоо дохино. —Цэдэнбалжир, тэрэнэй хүбүүн Цэдэн-Очир мэтэ хонишод манай ажахыда олон юм. Ниитын адуу малые бүрин бүтэн харууһалха, олошоруулха гээшэ тэдэнэй нэрэ хүндын хэрэг болонхой...

Гүрэн түрын анхаралда харюусан, малшад ажалай баатаршалга харуулна.

Иван ЖАРСКИЙ.
(АПН).

ТОО, БАРИМТА

МНРП-гэй болон МНР-эй правительствын хэлбэрилгээр ябуулжа байдаг бодлогын ашаар ороной экономическа хүсэ шадал жэлдэ ургана. 1981—1985 онуудта промышленностин хүгжэлтэдэ 7,8 миллиард түхэриг һомологдоо. Табан жэлэй туршада ажахы түрээсэ 24,6 процентээр ургаха.

Мал ажал — хүдөө ажахын гол һалбари. Тиимэһээ энэ һалбари мэргэжүүлгэ, түргэн хүгжөөхэ хэмжээ ябуулганууд хараалагдажа, бэелүүлэгдэжэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ тэжээлэй бааза бэхижүүлхэ хүдэлмэри үргэнөөр эрхилэгдэнэ. Холимог тэжээл үйлэдбэрилэн гаргадаг 20 предприяти, 26 цех болон 240 агрегат һүүлэй үедэ ашаглагдаа.

Мүнөө үеын Монгол онсо нэгэ шэнжэнь хүн зонойнь, эрдэм мэдэлгиин эрид дээшэлһэн мүн. Ороной хүн бүриин дүрбэнэй нэгэ хүбин нэгэн һуралсалда хабаадагдана. 1981—1985 онуудта орон доторхи болон гадаадахи дээдэ ба тусхай дунда һургуулинуудта 100 мянган шахуу мэргэжэлтэд бэлдэгдэхэ юм.

МНР-эй элүүрые хамгаалалгаа ехэ амжалтануудтай. Тэрэнэй хүгжөөлгэдэ гүрэнэй бюджетэн 10 гаран процентнь гаргагдана. Ороной хүн зоной тоо, революциин удаадахи жэлнүүдтэ орходоо, гурбан дахин шахуугаар олошороо. Хүн зонойнгоо ургалтын хэмжээгээр МНР дэлхэй дээрэ түрүү һууринуудай нэгые эзэлдэг. 1985 ондо 10 мянган хүндэ 113 больницын орон, 24,9 врач хүртэхэ жэшээтэй байна.

Мүнөө үедэ Монгол 30 гаран гүрэнүүдтэй худалдаа наймаа эрхилнэ. 1981—1985 онуудта советэй худалдаа наймаанай бараа урдахи табан жэлэйхиэ орходоо 1,5 дахинаар ургажа, 5 миллиард түхэриг хүрэхэ юм.

«Монгол ба совет арадуудай хоорондохи аха дүүгэй хани барисаае бидэ хуулита ёһоороо ленинскэ гээд нэрлэнэбди... Манай оронуудай хани нүхэсэл, харилсаа холбоон гүнзэгырүүлэгдэжэ, таһаршагүй болонхой. Тиин эдэ бүгэдэ монгол арадай ажабайдалай ёһотой гуримынь, зүрхэнэйнь хүсэл эрмэлзэлгэй тааралдаһан урагшаа дабшалтынь найдамтай эрхэ нүхэсэл боложо тодорно».

Ж. БАТМУНХ.

БАГАНУУРАЙХИДАЙ ОМОГОРХОЛ

Нүрэнт голой эрьеын нэлэнхы талада табан жэлэй саада тээ «Медьмолибденстрой» гэжэ совет үйлэдбэриин управлениин түрүүшын ногоохон вагончигуудай бии болоһоо Багануурай түүхэ эхилдэг. МНР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй гайхамшагта ойн үмэнэ эндэхи хүдэлмэришэд боро нүүрһэ олзоборилхо асари томо комплексын түрүүшын ээлжээнэй ашаглагдаһан тухай элидхэбэ.

Багануурай энэ комплексые Монгол ороной түлишын-энергетическэ промышленностиин гол манлай предприяти гэжэ нэрлэдэг болонхой. Барилгын сүм бэелүүлэгдэхэдэ, эндэ жэлдээ 6 миллион тонно шулуу нүүрһэн малтагдажа абтаха гэхэ гү, али мүнөө орон дотор олзоборилогдодог бүхы шулуу нүүрһэнһөө 1,5 дахин ехээр үйлэдбэрилэгдэхэ болоно.

Шэнэ хото Улаан-Баатарһаа 110 модоной газарта оршодог. Баруун хойноһоонь, гүбээ дабаад, Багануур буужа ерэхэдэ, тэрэ нэгэл айхабтар томо эшэгы сагаан гэр мэтээр харагдадаг юм. Энэ худам талын нугалбари нюрууе анхаржа, олон дабхар гэрнүүдые дүхэриг болгон, бэе бэедэнь хашасалдуулан баряа бшуу. Тэрэнэй ашаар хорон һалхин хотын үйлсөөр эшхэрэн зайгуултахагүй болоно.

Бидэ хотын түбэй үйлсэдэ байнабди. Эндэ олон тоото магазинууд, кафенүүд, ажаһуудалай эрилтэ хангадаг предприятинууд жэрылдэнэ. Харгын хажуугаар гоё һайханаар шэмэглэгдэһэн уряа лозунгнуудые уншанабди. Тэдэнэй нэгэн дээрэ иигэжэ бэшээтэй: «Хүршэ ажаһууха хуби заяанда хүртөөбди, хани барисаагаа өөһэдөө бэхилэн шэрээнэбди». Манай хоёр арадуудай түүхэдэ адли тэгшэ алхалан, ажалдаа, дайн байлдаандашье суг ябаһан ушар али олон aab даа. Мүнөөнэй Багануурай ажалшадай дунда Советскэ Союзай бүхы республика, областьнуудай түлөөлэгшэдшье, Монгол ороной аймагуудһаа ерэһэн залуу барилгашадшье захаһаа бии.

...Багануурта хүүгэдэй комбинадууд, һургуулинууд, олон дабхар байшангууд олоор бэдонхой. Зүгөөр энэмнай барилгын тон түрүүшын шата мүн. Үшөө 18.5 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд, магазинууд, Соёлой ордонгууд, кинотеатр, ресторан, юрэдөөл, мүнөө үеын хотодо үзэгдэдэг бүхэли комплекс ашаглагдаха юм. Барилгын хүдэлмэринүүдтэ шэнэ түрүү онол арганууд хэрэглэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, хотын саашанхи хүгжэлтые анхаржа, гэрнүүдэй үшөө бодхоогдоогүй байхада, бүхы коммуникацинь табигдаһан гээшэ. Тиигэжэ, эгээ мүнөө генеральна түсэбэйнгөө ёһоор Багануурай үргэдэн ургажа эхилхэдэ, ажахын шэнэ объектнүүдые саг соонь шанартайгаар ашаглаха дүүрэн эрхэ хангагданхай. Нилээд ехэ хэмжээнэй барилгын хүдэлмэринүүд һүүлэй үедэ сүм дүүргэгдээд байна. Тэдэнэй тоодо — мүнөө үеын техникээр хангагдаһан автобульдозернуудай паркын, түбэй нэгэдэмэл складуудай ажахы. Эндэ бүхы ажалынь оньһожоруулагданхай.

Зүгөөр Багануурай гол омогорхол хадаа эндэ эршэ түгэс хүдэлжэ байдаг хүнүүдынь болоно. Тэдэнэр лэ үйлэдбэриин предприятинуудай байгараа хүргөөгүй объект Багануурта үгы гээ һаа, алдуу болохогүй. Тэрэнэй бүридэлдэ 15 хүн ородог. Дүрбэниинь—монгол басагад. Табан шахуу жэлдэ МНР-тэ хүдэлхэ зуураа, Валентина Стасюкович «багша» гэһэн үгэдэ дадал болоо юм aab даа. Энэньшье гайхалгүй, юуб гэхэдэ, олохон лэ залуу үетэниие өөрынгөө мэргэжэлдэ һургаа юм. Тэдэниие партын гү, али столой саана һуулгаад, мэргэжэл шудалуулдаг бэшэ, харин сэхэл барилгынгаа талмай дээрэ, хойноо дахуулжа ябаад онол аргадаа һургадаг заншалтай. Арбан класс дүүргээд, ревсомолой путевкоор Багануур ерэһэн эдиршүүл мүнөө боргожон, өөһэдөө бэеэ даагаад хүдэлхэһөө гадна, разрядуудта хүртэнхэй байха. «Мэргэжэлээрээ эрхимлэгшэд» гэһэн конкурснуудта хабаадажа, шангай һууринуудта гарана. Валентинын бригадада түрүүшынгээ жэл хүдэлжэ байһан Түгүсжаргал дүй дүршэлтэй шэрдэгшэ юм. Тэрэ Эрдэнэт хотын барилгада хабаадаһан габьяатай.

Забһарлалгын үедэ Ичинхорлотой ярилдаабабди. Багануурай комплексын барилгын түрүүшын үдэрһөө эндэ хүдэлдэг. Нүхэрынь шулуун нүүрһэнэй уурхайда жолоошон. Хэр үгһаа адуу, малай һүрэгшангуудые, гэр байра барина, хүсэтэ «БелАЗуудые» бэ алхалдаг экскаваторнуудые жолоодоно.

Совет мастер Валентина Стасюковичой хүтэлбэрилдэг интернациональна залуушуулай шэрдэн шэмэглэгшэдэй уранлэн бэлшэжэ ябаһан атар эхэ талада ехэ вольтно шэжэм утаһадай татагдажа байхые тэрэ хоёр нюдөөрөө хараһан гэршэнь гээшэ. Удаань саг зуурын бараагууд бодхоогдожо, промышленна баазын барилга эхилээ һэн. Багануур—Багахангай гэһэн түмэр замай һалаагай баригдахада, хэды шэнээн баяр болоо гээшэ һэм! Тэрэ замаар шулуу нүүрһэ ашаһан түрүүшын эшелон Улаан-Баатар яоуулагдаа бшуу. Тэрэл үедэ: «бидэнэр багануурайхид байһандаа омогорхонобди», — гэһэн үгэнүүд түрүүшынхеэ соностожо эхилээ юм.

Мүнөө Багануурта интернациональна 28 бригада, «Найрамдал—Дружба» гэжэ 20 экипаж тоологдоно. Тэдэнэй бүридэлдэ хотын бүхы хүдэлмэришэдэй 60 шахуу процентнь нэгэдүүлэгдэнхэи. Һурган хүмүүжүүлгын хүдэлөөндэ эндэ онсо анхарал хандуулагдана. Һүүлэй жэлнүүдтэ тэрэнэй ашаар 800 гаран монгол хүдэлмэришэд мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ шадаа.

Багануурай промышленна район хүдэлмэришэдэй байдаг хотоһоо 10 километр холо оршодог. Тиибэшье хотын алишье хубиһаа урагшаа харабалтнай, алхалдаг асари томо экскаваторнуудай арангa-удхуур эли обёоргдохо юм. Тэрэнэй хажууда хүрэжэ ерэхэдэмнай, манай машина хүүгэдэй нааданхай мэтэ жэжэхэнээр харагдаба. Энэ ехэ оньһон машиные задалаад, аяар 270 товарна платформодо ашажа, Монгол орон асарһан юм.

Ялайтараа жэлэгдэһэн харгыгаар уурхайн гүн руу оробобди. Боро нүүрһэ ашаһан 24 тонның «БелАЗууд» хүнгөөр бүрхирэлдэн, урдаһаамнай дабшана. Эндэ мүнөө үеын хүсэтэ техникэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Совет аха дүүнэртэеэ хамта ээм ээмээ түшэлсэн, залуу монгол инженернүүд, мэргэжэлтэд эндэ олоорсо хүдэлнэ. Совет нүхэдэйнгөө онол аргаар хүдэлжэ, зариманиинь жэшээлхэдэ, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай депутат Б. Класбай, МНРП-гэй XVIII съездын депутат В. Хашуу болон бусад эрхим инженернүүд болохоһоо гадна, өөһэдөө залуу үетэниие һурган хүмүүжүүлнэ.

«ЭКГ-4,6» түхэлэй экскаваторай дэргэдэ тэрэнэй экипажай гэшүүд болохо совет машинист В. Васильев, тэрэнэй туһалагша М. Батарху гэгшэдтэй танилсабабди. Монгол орон ерэхынгээ урда тээ мастер, һурган хүмүүжүүлэгшэ В. Васильев Уралай суута «Коркинский» гэһэн уурхайда хүдэлдэг байһан юм. 1982 онһоо Багануур ерээ. Харин М. Батарху ПТУ дүүргээд, Багануур хүдэлхөөр эльгээгдэһэн намтартай.

— Һурган хүмүүжүүлэгшэдээ би ехэ баяр хүргэхэ байнаб, — гэжэ М. Батарху хөөрэнэ. — Ажал хүдэлмэриеэ жэншэдгүй хэдэг болохо хэрэгтэмни айхабтар ехэ туһа хүргөө. Энэ орёо оньһон техникэ гүйсэд мэдэхэ, тэрэниие жолоодожо шадаха болоһондоо баяртайб.

Шулуу нүүрһэнэй уурхай сооһоо гаража, дахинаа хото тээшэ шэглэн гүйлгэлдэбэбди. Һалхи һуриһэн шэлэй саанаһаа промышленна районой барилганууд ербын бодонс. Улаан-Баатар зориһон ган замаар шулуу нүүрһэ ашаһан ээлжээтэ состав шуумайна.

БЯМБАГИЙН БАДАР,
Монголой журналист.

СУУЛГЫН ДУНДА ҺУРГУУЛИИН 125 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ГУЛАМТА

1859 ондо Түгнын үргэн талада Суулгын буряад приходско училищи нээгдэһэн юм гэжэ архивуудай материалнууд гэршэлдэг. Ринчин Номтоев гэжэ эрдэм һургуулитай хори буряад хүн тэндэ анха һургуулиин багшалһан түүхэтэй. Тэрэнэй удаа училищада Сэлэнгын округой буряад Чимит Цыылунов багшалһан гэхэ. Түгнын [illegible] гэгээрүүлхэ хэрэгтэ Суулгын хоёр класстай буряад приходско училищи (Октябриин революциин һүүлээр тэрэ эхин һургуули гэжэ нэрлэгдээ һэн) ехэхэн лэ нүлөө үзүүлһэн гэхэ.

Хорёод—гушаад онуудта энэ һургуулида Балдама Шойдокова, В. И. Суханов, Д. Л. Лудупов, Д. Д. Дандаров, М. П. Омбоев, П. И. Тунуханов, Е. Т. Трубачеева болон бусад эрхим багшанар хүдэлһэн юм. Тэдэнэй шэн зоригто ажалай ачаар һургуули долоон жэлэй болгогдоо һэн. Долоон классые анха түрүүн дүүргэгшэдэй дундаһаа [illegible] инженер-путеец В. У. Цыреторов (хожомынь тэрэ республикын министр болоһон юм), мэдээжэ поэт ба оршуулагша Г. Г. Чимитов, колхозой хүтэлбэрилэгшэд Д. Гурожапов, В. Ц. Цыбикжапов, Б. Б. Ширипнимбуев, Б. Н. Норбоев, А. Ц. Цыбанов гэгшэдые эндэ заабол дурдалтай.

Ургажа ябаа залуу үетэниие һурган хүмүүжүүлгэдэ үндэр амжалта түйлаһанайнгаа, олоной дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулһанайнгаа түлөө һургуулиин багша С. Х. Турлакова 1939 ондо Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан юм. Һаяшаг эдир мүрдэгшэднай энэ үнинэй багшатай бэшэгээр андалдалсаһан байна.

Багшын бэшэг соо иимэ үгэнүүд бии: «Тэрэ хүшэр үе сагта бүхы ажал хүдэлмэримнай фронтдо зорюулагдагша һэн. Илалтын үдэрые ойртуулхын тула хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлэгшэ бэлэйбди. Хүдөө ажахын хүдэлмэри хэлсэхынгээ хажуугаар гүрэндэ урьһаламжа эмхидхэлсэдэг, фронтдо эльгээгдэхэ дулаан хубсаһа суглуулдаг, колхознигуудай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулдаг һэмди...»

Дайнай үедэ, мүн тэрэнэй һүүлээрхи жэлнүүдтэ һургуулида эрхим бэрхэ багшанар, дүршэл ехэтэй хүмүүжүүлэгшэд хүдэлдэг байгаа. РСФСР-эй һургуулинуудай габьяата багша Р. Э. Эрдынеева, Б. Б. Бальжирова, Л. А. Абанькина, Б. Ц. Цыренов, Б. Д. Дашинамжилов, Н. И. Тапханаева, К. Г. Сотина, Д. Д. Дашиев болон бусад олоной хэһэн ажал һургуулиин түүхын мартагдашагүй хуудаһанууд болонхой.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хатуу шангаа байдалнуудта Суулга нютагһаа 145 хүн хабаадалсаһан юм. Тэдэнэй 39 нииынь, тэрэ тоодо һургуулиин директор И. И. Вахрушкин дайнай газарта баатарай үхэлөөр унаһан байна.

1952 ондо Суулгын долоон жэлэй һургуули юрэнхы эрдэмэй дунда һургуули болгогдожо, нютагай үхибүүд арбан классаа эндээ дүүргэхэ аргатай болоо. Энэ ушар арад зониие гэгээрүүлхэ хэрэгтэ парти болон правительствын хэды ехэ анхарал хандуулдаг байһанай ёһотой гэршэ мүн ха юм даа.

Шэнэ эрхэ байдалда һургуулиин [illegible] Суулгын колхоз (түрүүлэгшэнь Л. Ц. Цыренов) һургуулиин дэргэдэ интернат бариһан, мастерскойнуудые байгуулһан юм. Тиигэжэ ахалагша классуудай һурагшадһаа, механизаторнуудые, малшадые колхоз һургуули хоёр хамтын хүсөөр бэлдэдэг болоо һэн.

Һурагшадай үйлэдбэриин бригадые республика доторoo эгээл түрүүн бии болгоһон коллективүүдэй дунда манай һургуулиие нэрлэхээр гээшэ. 1958 ондо мүндэлһэн ажалай тэрэ коллектив янза бүриин хүдэлмэриие эрхим шанартайгаар дүүргэгшэ һэн. Өөрөө түрүүшын бригадын гэшүүн ябаһан тула тэрэ үедэ ямар ажалай хэгдэдэг байһые элеэр һананаб. Огородой эдеэ, малай тэжээл ургуулдаг, залуу мал харууһалдаг, хониной нооһо хайшалдаг, бэеэ дааһан звено боложо, үбһэ хуряадаг бэлэйбди. Ажалай болон амаралтын лагерьта тэрэ үедэ хүдэлэгшэдэй дундаһаа багша М. Д. Батуев, хонишод О. Ц. Гомбоев, Е. Ш. Дармаринчинова гэгшэдые эндэ нэрлэхээр.

Амжалта түгэс ажалайнгаа түлөө бригадынхид һурагшадай түрүү бригадануудай районно, мүн республиканска слёдуудта уригдаһан, КПСС-эй Буряадай обкомой, республикын Гэгээрэлэй министерствын Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаһан байна.

Бригадынгаа хүдэлмэриие шадамараар эмхидхэһэнэйнгээ, ажалдаа үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаһанайнгаа түлөө һурагшадай үйлэдбэриин бригадын соведэй түрүүлэгшэ, 9-дэхи классай һурагша Сергей Карпуков 1978 ондо «Ажалай габьяагай түлөө» гэһэн медаляар шагнагдаа һэн. 25 жэлэй туршa соо үйлэдбэриин бригадада үе залгуулан хүдэлхэдөө, үхибүүд түрэл ажахыдаа нилээд ехэ туһа хүргэһэн, хүдөөгэй ажалда — энэнь тон шухала — дүршэһэн, дурлаһан байна. Дүнгынь гэхэдэ, һургуулиие дүүргэгшэдэй олониинь түрэл ажахыдаа механизаторнуудаар, малшадаар хүдэлнэ.

«Юрэнхы эрдэмэй ба техническэ мэргэжэлэй һургуулинуудые хубилган шэнэлэлгын гол шэглэлнүүдтэй» зохилдуулан, һургуулимнай шеф — Суулгын совхоз ахалагша классуудай һурагшадта хүдэлмэриин газар бэлдэһэн, ажалай болон амаралтын саг үргэлжын лагерь бариһан, залуу багшанарые өөһэдын байратай болгоһон байна. Тиихэдэ совхозой мэргэжэлтэд һургуулида саг үргэлжэ айлшалдаг юм. Энэ мэтээр һургуули совхоз хоёрой хоорондын харилсаан бэхижэнэ.

Залуу үетэниие хүмүүжүүлгэдэ үндэр амжалта түйлаһанайнгаа түлөө 1962 ондо һургуулимнай РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа һэн. Һурагшадай эрдэм мэдэсые үргэдхэхэ, тэдэниие ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ талаар 60—70-дахи онуудта нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Гадна хүүгэдэй бэеын тамирые хүгжөөхэ хэрэгтэ һургуулиинхид ғоритой анхаралаа хандуулһан байна. Шэнээр бариғдаһан стадион дээрэ олоной хабаадалгатай наадануд, соёлой-спортивна хэмжээ ябуулганууд үнгэрэгдэдэг болоо. Һургуулиин эдир спортсменүүд районой, республикын мүрысөөнүүдтэ саг үргэлжэ хабаададаг, түрүү һууринуудые эзэлжэ, кубогуудта, Хүндэлэлэй грамотануудта хүртэдэг байгаа. Физкультурна-спортивна хэрэгые хүдөө нютагта дэлгэрүүлгээр бүхэроссин мүрысөөндэ хабаадахадаа, һургуулиинхиднай «Урожай» бүлгэмэй Түбэй Соведэй дамжуулгын Улаан Тугта 3 дахин хүртэһэн габьяатай. Тиихэдэ совхозой директор Л. Ц. Цыренов, һургуулиин директор Д. Д. Дашиев, физкультурын багша Р. А. Зонхиев гэгшэд тус Соведэй Хүндэлэлэй грамотануудаар, «Урожай» бүлгэмэй хүндэтэ гэшүүн» гэһэн тэмдэгүүдээр шагнагдаа һэн.

Багшанарaймнай коллективһээ нэрэтэй солотой зон олоор ургажа гараа. РСФСР-эй һургуулинуудай габьяата багшанар Р. И. Ирдынеева, Д. Д. Дашиев, Буряадай АССР-эй һургуулинуудай габьяата багшанар Н. И. Тапханаева, П. И. Тунуханов, В. М. Мататханова, В. Г. Гармаева — эдэнэй нэрэ хүндые шэнэ үеын багшанар дээрэ үргэн ябахые оролдоно гээшэ. Харин РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличнигууд коллективтэмнай бүришье олон: Б. Б. Бальжирова, Ф. П. Петрова, С. Б. Цыбикжапова, Л. А. Абанькина гэхэ мэтээр тоолобол, арба гаран нэрые урмашан нэрлэхэ аргатайбди.

Олон жэлэй туршада һургуулиин директорээр хүдэлһэн Д. Д. Дашиев 1960 ондо багшанарай бүхэроссин V съездэдэ делегадаар һунгагдаа һэн. Тиихэдэ арадай гэгээрэлэй талаар габьяатай байһанайнгаа түлөө тэрэ Ленинэй орденоор шагнагдаһан байха юм. Энэ мэтэһээ уламжалан, аха нүхэдэйнгөө түрүү жэшээ дээрэ коллективэймнай залуу гэшүүдшье хүмүүжэнэ гээшэ. Һургуулидамнай хэдэн жэлэй туршада хүдэлжэ, яһала дүршэлтэй болоһон багшанар В. Б. Павлов, Б. Д-Д. Тогошеева, Л. Б. Дугаров, мүн коллективтэмнай һаяхан нэмэжэ ерэһэн Б. Л. Банзарханова, П. И. Антонова, Г. В. Ильина мэтын залуу мэргэжэлтэд хамтын ажалда хам оролсон, хүдэлжэ байнхай.

Бүхыдөө һургуулиимнай юрэнхы эрдэмэй дунда һургуули болгогдоһоор 1052 хүн болбосоролой аттестат абажа гараһан, тэдэнэй 531-ниинь механизатор ба малшанай түсхай үнэмшэлгэнүүдтэй болоһон байна.

Һургуулиие дүүргэгшэдэй нилээд олониинь эрхим бэрхэ мэргэжэлтэд боложо, оронойнгоо хизаар бүхэндэ, хилын саанашье нютагайнгаа нэрые дурдуулан ябадаг юм. Жэшээлбэл, Афанасий Леонтьевич Теслев мүнөө сагта техническэ эрдэмэй кандидат болонхой, Москвада, Жуковскиин нэрэмжэтэ Агаарай-Сэрэгэй академидэ багшална. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветеран, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Үлзы-Жаргал Шойбонович Дондуков Монголой Арадай Республикада ажалладаг. Джезказганай багшанарай институтда мүн лэ манай нютагай басаган, философиин эрдэмэй кандидат В. Д. Дамбаева багшалдаг. Тиихэдэ биологиин эрдэмэй кандидат С. Ж. Цыбанов Москва шадар, техническэ эрдэмэй кандидат В. Б. Цыбикдоржиев Улаан-Үдэдэ, КПСС-эй Буряадай обкомой аппарадта хүдэлнэ. Ажалай Улаан Тугай хоёр орденой кавалер Б. Н. Норбоев, Ажалай Улаан Тугай орденто Б. Н. Намжилова, Буряадай АССР-эй габьяата малшан, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденой кавалер Б. С. Базарсадаева — эдэ нүхэдөөрөө нютагаархимнай омогорхохо ёһоотой омогорходог. Шэн габьяата ажалаараа арад зоноо бахархуулжа ябаһан эдэ хүнүүд бултадаа Суулгын һургуулиие дүүргэжэ гараһан намтартай...

Иимэ һайн һайхан, түрүү хүнүүдые хүмүүжүүлһэн, соёл, гэгээрэлэй ёһотой гуламта гэжэ нэршэһэн һургуулимнай мүнөө 125 жэлэйнгээ алдарта ойе тэмдэглэнэ. Республикымнай нютаг бүхэнһөө, оронноймнай хизаар бүхэнһөө һургуулиемнай дүүргэжэ гарагшад ерэжэ, ойн баярай үдэрнүүдтэ хабаадалсажа байнхай. Ажабайдалай үргэн замда залаһан һургуулидаа, алтан үреэлээ хэлэжэ үлэһэн багшанартаа тэдэнэр бусажа, баяр жаргалыень хубаалдана ха юм...

Э. ДАШИЕВА,
Суулгын дунда һургуулиин директор, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник.

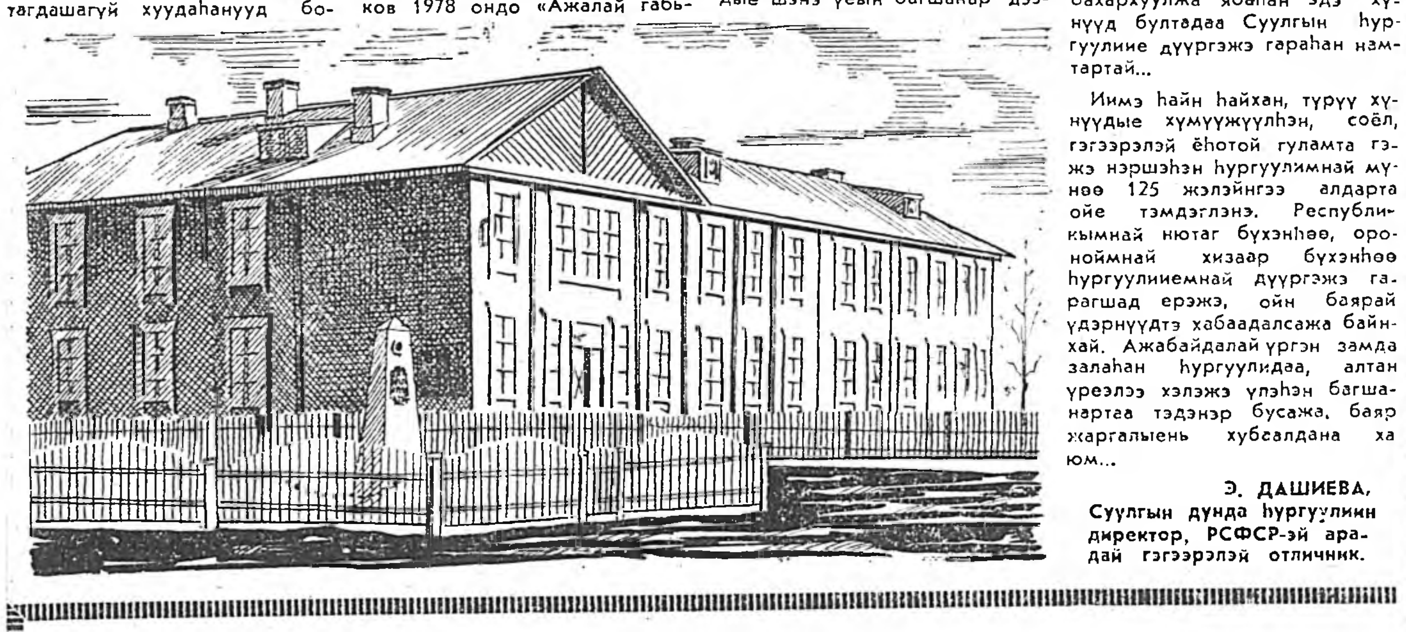

ХИЛЫН · ТАСС · АПН · СААНАҺАА

СТОКГОЛЬМЫН КОНФЕРЕНЦИ

СТОКГОЛЬМ. Европын гүрэнүүдэй аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ зорилготойгоор Стокгольмын хуралдаан дээрэ үгэеэ ойлголсолгые түйлахын тула Европодохи этигэл найдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, буу зэбсэгүүдые хуряаха хэмжээнүүдэй талаар эндэ боложо байһан конференци дээрэ социалис оронуудай делегацинууд ехэ оролдолго гаргана. Стокгольмдо Советскэ Союзай гаргаһан үргэн ехэ хэмжээнэй политическэ үүсхэлнүүд, тодорхой хэмжээнүүд Европодо [illegible] аюулые һулруулха, дайн байлдаае зайсуулан сахиха талаар конференциин урда табигдаһан зорилгонуудые шиидхэхэ [illegible] гэжэ ЧССР-эй делегациин толгойлогшо О. Павловский, ПНР-эй делегациин толгойлогшо В. Конарский үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

Сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэгүй, амгалан тайбан харилсаа холбоо тогтооxо тухай Советскэ Союзай ба бусад социалис оронуудай дурадхаһан договорые баталха гээшэ гүрэнүүдэй хоорондохи этигэл найдал тогтооxо шухала алхам болоно гэжэ совет делегациин гэшүүн Е. Г. Кутовой мэдүүлбэ. Нэгэ нэгэндээ эсэргүүгээр ядерна, мүн юрыншье буу зэбсэгүүдые [illegible] энэ договорой гол үндэһэ һуури болохо ёһотой. [illegible] США-гай болон НАТО-гай [illegible] шааба.

КАИРТАХИ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

РИМ. Италиин Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Б. Краксиин, гадаадын хэблэлэй министр Дж. Андреоттиин албанай хэрэгээр Египедтэ ошоһон тухай Италиин хэблэл мэдээсэхэдээ, Египедэй хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэхэдөө, Италиин тала мүнөөнэй уласхоорондын байдалда, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые гуримшуулан һайжаруулгада Баруун Европын ямар үүргэ дүүргэжэ байһан тухай һанамжаяа хэлэбэ.

Италиин ба Египедэй хоорондохи хоёр талын экономическа харилсаае үргэдхэхэ тухай хөөрэлдөөнүүдэй үедэ үгэеэ ойлголсоһон байна. Италиин хүтэлбэрилэгшэдэй албанай хэрэгээр Каирта ошоходонь, сэрэгэй талаар Италиин-Египедэй харилсаан саашадаа хүгжөөгдэхэ аргатай болобо гэжэ Италиин хэблэл мүн лэ тэмдэглэнэ.

ФРГ-гэй КАНЦЛЕРАЙ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

ВЕНЭ. Түрүүлэн добтолхо американ хэдэн зуугаад ядерна ракетэ Баруун Европын оронуудта, тэрэ тоодо ФРГ-дэ [illegible] ФРГ-гэй канцлер Г. Коль [illegible]

[illegible] гүйсэд бэелүүлхэ эрилтэ табиба. Бонной тусхай тушаалтад болон тэрэнэй союзнигууд саашадаа «буу зэбсэ[illegible]

ВОСКРЕСЕНИ, 25

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — «Зарядкада зогсогты». 9.55 — Баримтата фильмүүд. 10.20 — УССР-эй Гүрэнэй габьяата капеллын концерт. 10.50 — «Будильник». 11.20 — «Советскэ Союзда алба хэнэб». 12.20 — «Элүүр энхэ байлга». 13.05 — «Үглөөнэй почто» — хүгжэмтэ дамжуулга. 13.40 — Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд. 14.40 — Хүгжэмтэ киоск. 15.10 — «Циркачонок» —уран һайханай фильм. 16.15 — «Свидание с Большим театром» — телефильм. 16.45— «Аяншалагшадай клуб». 17.45 — Мультфильм. 18.15 — Түбэй телевидениин болон Бүхэсоюзна радиогой Ехэ симфоническа оркестрэй концерт. 19.05 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.50 — «Красный дипломат» — уран һайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 22.00 — «Время». 22.35 — «Оперно сценын уран бэлигтэн». 23.40 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Зарядкада зогсогты». 9.15 — «Осень в лесу» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9.25 — Мультфильм. 9.35 — Ритмическэ гимнастика. 10.05 — «Ород хэлэн». 10.35 — «Поэзи». Н. Флеров. 11.10 — М. Балакирев. Нэгэдэхи симфони. 12.00 — «Мэдэжэ аад, юрэ бусын юумэн». 13.00 — «Воркута» — баримтата фильм. 13.10 — Кино харагшадай анхаралда. 13.55 — Башкирай Гефуриин нэрэмжэтэ академическэ театрай «Похищение девушки» гэжэ фильм-зүжэг. 16.05 — «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ». 16.35 — Үһан дээрэ бүмбэгөөр наадалгаар Европын чемпионуудай кубок. ЦСК (ВМФ) (Москва) — [illegible]шаш (Венгри). 17.10 — «Крах инженера Гарина» — 4 серитэй уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 18.15 — «Эб найрамдал ба залуушуул». 19.00 — «Гайхамшагта совет түйсэд хэгшэд—Ленинскэ шангай лауреадууд. Л. Коган наадана». 19.55 —Мультфильмнүүд. 20.2[illegible] — Баримтата фильм. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.15 — Ургамалай [illegible]маг. 22.00 — «Время». 22.35 — «Белые линии» — уран һайханай фильм. 23.55 — ГДР-[illegible] хүгжэмтэ дамжуулга.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Ноябриин 25-һаа декабриин 1 хүрэтэр

ПОНЕДЕЛЬНИК, 26

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Футболой шэнжэлэл. 10.25 — Баримтата фильм. 10.50 — «Мальчики» — уран һайханай фильм. 12.20 —Шэнэ һонин. (12.35 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.25 — Л. В. Бетховен. 5-дахи номерой симфони. 17.00 — «Эрдэм ухаан —хүсэн» — тележурнал. 17.45 — Духовой оркестр наадаха. 17.55 — «Буратиногой выставкэ».

Улаан-Үдэ. 18.25 — Монголой Арадай Республикын 60 жэлдэ зорюулагдаһан дамжуулга. 19.05 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 19.15 — Монголой Арадай Республикын 60 жэлэй ойдо. Хани барисаанай дуун (буряадаар).

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Байгал» —мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.20 — «П. И. Чайковскиин «Иоланта» гэжэ оперо. ССР Союзай ГАБТ-ын зүжэг. 22.00 — «Время». 22.35 — Монголой Арадай Республикын 60 жэлэй ойдо. «Республикын бата алхам» — киноочерк. 23.05 — Монголой Арадай Республикын артистнуудай концерт. 23.35 —Футболой шэнжэлэл. 00.05 —Баримтата фильм. 00.20 —«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Шэнэ мэргэжэл тухай. 9.35, 10.35 — Түүхэ. 8-дахи класс. 10.05 — Ород хэлэн. 11.05 — Николай Тихоновэй шүлэгүүд. 11.40, 12.40 — Ботаника. 6-дахи класс. 12.00 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 12.10 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 13.00 — Географи. 5-дахи класс. 13.30 — Багшада хүгжэмэй хэшээл. 14.30 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 14.50 — Телеочерк. 15.15 — Залууһаа ажалда дурлаха. 15.45 — Шинии ленинскэ библиотекэ. 16.30 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.35 — Монгол артистнуудай концерт. 17.20— «Сергей Лазо» — киноочерк. 17.30 — «Театрай уулзалганууд» гэһэн циклһээ. 18.10— «Гэр бүлын альбомһоо» —киноочерк.

Москва. 18.25 — Акробатикаар уласхоорондын мүрысөөн. 19.10— И. Д. Папанинай түрэһөөр 90 жэлэй ойдо. Баримтата фильм.

Улаан-Үдэ 19.45 — Россиин арадай үйлэдбэринүүд» —киноочерк.

Москва. 20.00 — Мультфильм.

Улаан-Үдэ. 20.20 — Соносхолнууд. 20.30 — «Нэгэ процент дээшэлүүлхэ, хахад процентээр хямдаруулха» гэһэн циклһээ.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.15 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 22.00 — «Время». 22.35 — СССР-эй арадай артист П. Моссальский. 23.35 — «Пять цветов радуги» — уран һайханай фильм (МНР).

ВТОРНИК, 27

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.10 — «Буратиногой выставкэ». 10.40 — П. И. Чайковскиин «Иоланта» оперо. 12.15 — Шэнэ һонин. (12.20 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.35 — «Газар дээрэ, огторгойдо, далай дээрэ». 17.10 — «Эдиршүүлэй уран бэлиг». 17.40 — «Арктикын адмирал» — киноочерк.

Улаан-Үдэ. 18.10 — СССР-эй ба РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник, Ажалай Улаан Тугай орденой кавалер, Хориин 1-дэхи дунда һургуулиин багша-методист Е. И. Красноруцкаятай уулзалга. 18.50—Хүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаһан дамжуулга. 19.30—«Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45—«Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00—«Нүхэр дуун»—телефестиваль (Ахын район). 20.45—«Байгал»—нютагуудай һонин.

Москва. 20.55—«В лесах под Ковелем»—3 серитэй уран һайханай фильм. (1-дэхи сери). 22.00—«Время». 22.35— «Дмитрий Журавлев уншаха». 23.45—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 24.00—Шатараар дэлхэйн чемпионат.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—«Академик С. Л. Соболев. Сибирьтэхи уулзалганууд». 9.35, 10.35—Хүгжэм. 3-дахи класс. 10.05, 13.30— Француз хэлэн. 11.05—ПТУ-гай һурагшадта. Гоё һайханиие ойлгожо һургаха. 11.35, 12.40 —Географи. 6-дахи класс. 12.05 —«Манай саад». 13.10—Ботаника. 14.00—һэргэн хүгжэһэн үе сагай искусство. 14.40 — «Хуули мэдэхэ гүш?». 15.25— В. Маяковский. «Гражданская лирика». 16.25 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.30—Соносхолнууд. 16.40—Номой шэнжэлэл. 17.05—«БАМ—бүгэдэ арадай барилга». 17.35—«Нэгэдэхи Морин сэрэг добтолгодо»— киноочерк. 17.45—«Үбэлэй амаралта тухай хөөрэлдэебди».

Москва. 18.10—«Хани барисаанай хото»—киноочерк. 18.[illegible]—Концерт. 18.45—«Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 19.15 — «Зураг бүхэндэнь—нараа[illegible]». 19.30—Баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 19.45—«Юһэдэ[illegible] застава» — киноочерк.

Москва. 20.00—«Хүнүүд [illegible] ажал хэрэгүүдынь». 20.30 — Концерт.

Улаан-Үдэ. 20.25—Хүгжэмтэ забһарлалга.

Москва. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.15 — «...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһанай». 22.00—«Время». 22.35 — «Олимпийский» [illegible] Спортын ордонһоо концерт. 23.45—Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Крылья Советов» —«Динамо» (Москва).

СРЕДА, 28

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 —«Эдиршүүлэй уран бэлиг». 10.25—«В лесах под Ковелем» —3 серитэй уран һайханай фильм (1-дэхи сери). 11.30 — «Аяншалагшадай клуб». 12.30 —Шэнэ һонин. (12.35 хүрэтэр). 15.15—Шэнэ һонин. 15.35—Фашис булимтарагшадһаа Албаниин сүлөөлэгдэһөөр 40 жэлэй ойдо. 16.00—Ф. Энгельс. Ажабайдалайнь хуудаһанууд. 16.45 —Совет дуунай концерт. 17.00 —Советскэ Союзай хоёр дахин Герой географическа эрдэмэй доктор И. Д. Папанинтай һурагшад уулзаха. 17.35— «Сионизм перед судом истории»—баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 18.45—«Зүүн Сибирь»—киножурнал. 18.55 — «Манай партийна хэрэгүүд». 19.35 — «Байгал»—нютагуудай һонин.

Москва. 19.45—«Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00—«Байгал» —мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.20—«Эб найрамдал ба залуушуул». 20.55—«В лесах под Ковелем»—3 серитэй уран һайханай фильм. (2-дохи сери). 22.00—«Время». 22.35—«Баримтата экран». 23.35 —Концерт. 23.45—«Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». 00.05— Футбол. УЕФА-гай кубок. «Спартак» (Москва)—«Кельн» (ФРГ).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—«Женщина моих гор»—баримтата фильм. 9.35—Н. Асеевэй шүлэгүүд. 10.05, 14.55—Немец хэлэн. 10.45 —Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 11.05—«Байгаали шэнжэлэлгэ» гэжэ дамжуулгын почто. 11.35, 12.40—Түүхэ, 9-дэхи класс. 12:05—Шатарай һургуули. 13.10 —Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. 13.40—Н. А. Некрасовай шүлэгүүд. 14.10—«Мэдэхэ, шадаха бай». 14.40—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 15.25— «Драматурги ба театр». В. Розов болон тэрэнэй геройнууд. 16.25 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.30 — «Манай айлшад». 17.00—«Номой далай руу аяншалга». 17.30—«Совет Буряадай уран зохёолшод» гэһэн циклһээ. Поэт Гунга Чимитов. (буряадаар). 18.00—«Партиин [illegible]надта, агитаторнууд болон политинформаторнууд». 18.20—«Шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ талаар Прибор бүтээлгын заводэй дүй дүршэл.

Москва. 18.45 — «Манай саад». 19.15—«Хүхюун ноёнууд». 19.30—Баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 19.45—Соносхолнууд.

Москва. 20.00—Мультфильм.

Улаан-Үдэ. 20.20—Залуушуулда зорюулагдаһан «Факел» гэжэ программа.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.[illegible] —«Залуушуулай сүлөө сагай [illegible]хай». 21.30—Арадай аялга дуунууд. 22.00—«Время». 22.35— «Карусель»—уран һайханай фильм.

ЧЕТВЕРГ, 29

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55—Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.10 — Мультфильмнүүд. 10.45 — «В лесах под Ковелем» — 3 серитэй уран һайханай фильм (2-дохи сери). 11.50 — «Ан амитадай аймагта». 12.50 — Шэнэ һонин. (12.55 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.30 — «Советская Армения» — баримтата фильм. 16.05 — А. Н. Островский. «Гроза». 16.50 — «...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһанай».

Улаан-Үдэ. 17.35 — Баргажанай районой Уланай дунда һургуулиин 140 жэл. 18.05— «Байгал» — нютагуудай һонин. 18.15 — «Нүхэр дуун» — телефестиваль. (Улаан-Үдын район).

Москва. 19.05 — «Олон түмэн ажалшадай ленинскэ университет».

Улаан-Үдэ. 19.30 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». 20.05 — Футбол. УЕФА-гай кубок. «Видзев» (Польшо) — «Динамо» (Минск). 20.50 — «В лесах под Ковелем» — 3 серитэй уран һайханай фильм (3-дахи сери). 22.00 — «Время». 22.35 — «Шинии бэдэрэлгэнүүд, театр». 23.15 — Баримтата фильмүүд. 23.45 — «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». 24.00 — Шатараар дэлхэйн чемпионат.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35 — Хүгжэм. 3-дахи класс. 10.05, 13.30 — Испан хэлэн. 11.05 — ПТУ-гай һурагшадта. «Арадай баатаршалга». 11.35, 12.40 — Зоологи. 7-дохи класс. 12.00 — «Гэр бүлэ ба һургуули». 12.10 — «Техникын шэнэ зүйлнүүд». 13.05 — Түүхэ. 5-дахи класс. 14.05 — В. Яхонтов тухай дамжуулга. 15.05 — «Звезда пленительного счастья» — уран һайханай фильм (1-дэхи сери). 16.25 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.30 — **Дайнай ба ажалай ветеран, Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ А. С. Иринчеевтэй уулзалга.** 17.05 — Баримтата фильм.

Москва. 17.35 — «Шатарай һургуули». 18.05 — «Республикын үдэр» — очерк.

Улаан-Үдэ. 19.00 — Мультфильмнүүд.

Москва. 19.30 — Баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 19.45 — Соносхолнууд. 19.55 — «Түрэл [illegible]зар дайда». 20.40 — Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар).

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул» 21.15 — «Хүн, Газар дэлхэй, Юртэмсэ». 22.00 — «Время». 22.35 — СССР-тэ үнгэрэгдэһэн [illegible] хүгжэмэй үдэрнүүдэй түгсөлэй концерт.

ПЯТНИЦА, 30

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Мультфильмнүүд. 10.20 — «В лесах под Ковелем» — 3 серитэй уран һайханай фильм (3-дахи сери). 11.25 — «Арадай уран бэлиг». 12.10 — Баримтата фильм. 12.30 — Шэнэ һонин (12.35 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — «Табан жэл—хүн бүхэнэй хэрэг». 16.15 — «Ород хэлэн». 16.50— «Москва ба москвагайхид». 17.20 — Киноочерк. 17.35 — «Новые приключения Акмаля» — уран һайханай фильм. (1-дэхи сери).

Улаан-Үдэ. 19.00—«Байгал» — нютагуудай һонин. 19.10 — Буряад хэлэнэй хэшээл.

Москва. 19.30 — Концерт. 19.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 20.20 — «Дабааһаа Витим хүрэтэр. Улаан-Үдын студиин очерк.

Москва. 20.55 — «Юун? Хаана? Хэзээ?» — телевикторина. 22.00 — «Время». 22.35 — «Поэзи». В. Казин. 23.05 — Концерт-дуун. 23.50 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Спартак» — ЦСКА.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35 — Түүхэ. 4-дэхи класс. 10.05, 14.00— Англи хэлэн. 11.05 — «Размышления о доме Герцена» — баримтата фильм. 11.35, 12.40— Түүхэ. 7-дохи класс. 12.05 — «Ярослав Гашек. Ажабайдалайнь ба зохёохы ажал ябуулгынь хуудаһанууд». 13.10 — «Байгаали шэнжэлэлгэ». 4-дэхи класс. 13.30 — Хүгжэм. 6-дахи класс. 14.30 — «О, Дельвиг мой...» гэһэн дамжуулга. 15.30 — «XVIII зуун жэлэй ородой искусство». 16.00 — А. Н. Толстой. «Русский характер». 16.30 — Шэнэ һонин. 19.00 — «Хүн ба хуули».

Улаан-Үдэ. 19.30 — Мультфильмнүүд.

Москва. 20.00 — Мультфильмнүүд. 20.25 — Багашадай нэрэ хүндэ тухай [illegible]

Улаан-Үдэ. 20.25 — Хүгжэмтэ забһарлалга.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.15 — Татарай АССР-эй Гүрэнэй [illegible]тарай ансамблиин концерт. 22.00 — «Время». 22.35 — «Дэлхэйн киногой уран бүтээлигтэн», Анна Маньяни.

СУББОТО, ДЕКАБРИИН 1

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.10—Концерт. 10.40— «Спортлотогой» 48-дахи тираж. 10.50 — «Харгын аюулгүйе сахиха[illegible]» [illegible] 12.05 — «Армонико» ансамблиин концерт. 12.35 — «Москвичка» — телеклуб. [illegible] 14.45 — Фильм-концерт. 15.50 — «Гэр бүлэ ба һургуули». 16.05 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 16.20 — «Мэдэжэ аад, юрэ бусын юумэн». 17.20 — «Хани харилсаан». 17.50 — Фортепианна хүгжэмэй концерт. 18.10 — Политическэ шэнжэлэгшэ Е. П. Бе[illegible] 18.40 — Мультфильм. 19.00 — Ю. А. Жуковай [illegible] 20.20 — «Дуун-84». 22.00 — «Время». 22.35 — [illegible] 22.45 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Химик». 00.20 — «Үбэлэй этюд». 00.50 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «Элүүр энхэ байха гээ һаа. 9.25—«Хүгжэмтэ дамжуулга».

Улаан-Үдэ. 10.00 — Октябрьдуунда «Одохон». 10.35 — Буряад хэлэнэй хэшээл.

Москва. 10.50 — Ростов-на-Дону хотын телестудиин программа. 11.50 — «Кино харагшадай анхаралда». 12.35 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 12.45 — Концерт. 13.15 — «Аяншалагшадай клуб». 14.15 — «Хүгжэмтэ киоск». 14.45 — Мультфильмнүүд. 15.20 — Баскетболоор СССР-эй чемпионат. Эрэшүүл. «Спартак» [illegible] — «Динамо» (Москва). 16.00 — Хүбүүдые армида [illegible] 17.45 — [illegible] 18.20 — [illegible] 21.15 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 21.30 — Баримтата фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — «Автомобиль[illegible]»—уран һайханай фильм.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Партком ба ажалай бүтээсэ» — түрүү бэшэг. [illegible] «Илалтын эстафетэ» — Н. Хузиной статья. [illegible] — П. Григорьевой статья. [illegible] Р. Макальская. [illegible] — А. Климовой корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаһанда. Партиина бүлэгэй ажал [illegible]

Гурбадахи хуудаһанда [illegible]

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Хилын саана. ТВ-гэй программа.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62. отв. секретарь—2-50-52, секретариат 2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, объявлений—2-65-54

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-03655. Заказ № 271. Индекс 04649.